

Diplomalı Aylak Sınıf: Gösterişçi Tüketim Süreci Olarak Türk Yükseköğrenim Sistemi

Özet

Altuğ Yalçıntaş*, Büşra Akkaya**

Türkiye'de üniversite çağına gelen öğrenciler, yükseköğrenim görecekleri kurumları hangi faktörlere göre tercih etmektedirler? Bu çalışmada, iktisat bölümlerine ilişkin olarak ÖSYM tarafından sağlanan verilere odaklandık. Kuramsal olarak, Thorstein Veblen'in aylak sınıfa ilişkin katkılarını yeniden değerlendirdik ve Veblen'in Amerikan üniversitelerine ilişkin eleştirisini Türk yükseköğrenim sistemine uyguladık. Şu sonuçlara ulaştık: (1) En yüksek taban puanla öğrenci kabul eden iktisat bölümleri, İngilizce eğitim yapan ve kabul ettiği az sayıdaki öğrenciye tam burs veren vakıf üniversiteleri ile İngilizce ya da Fransızca eğitim yapan bedelsiz (ücretsiz) elit kamu üniversitelerinin bünyesindeki iktisat bölümleridir. (2) Geçmişte akademik performansının yüksek olduğu kabul edilen iktisat bölümleri, birçok adayın tercihiyken, bugün bu bölümler eksik kontenjanla eğitime devam etmekte ya da başarı sıralaması daha düşük öğrenciler tarafından tercih edilmektedir. Öğrenciler ve aileler, yükseköğrenim kurumlarına, ustalık, hüner ve kabiliyet kazanabilecekleri bir eğitim sürecinin parçası olarak bakmaktan ziyade, profesyonel kariyerlerinde kendilerine dayanağı olmayan bir itibar sağlayacak, temelinde israf kültürünün bulunduğu gösterişçi birer tüketim malı gözüyle bakmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Akademik Enflasyon, Diplomalı İşsizlik, Gösterişçi Tüketim, Veblen

JEL Sınıflandırması: H52, H75, I23, I26, P46

Educated Leisure Class: The Turkish Higher Learning System as a Process of Conspicuous Consumption

Abstract

According to which factors do young individuals in Turkey make decisions when they choose their institutions of higher learning? In this paper, we focus our attention on the data of undergraduate economics students provided by the Measuring, Selection, and Placement Center (ÖSYM). On the theoretical level, we re-evaluate the contributions of Thorstein Veblen on leisure class and apply his critique of American universities to the Turkish higher learning system. Our conclusions are the following: (1) The economics departments chosen by the most successful candidates today are either private universities that provide an education in English with full tuition waivers offered only to a small number of students or elite state universities that provide English or French medium language education without any tuitions at all. (2) The economics departments that enjoyed a high reputation and therefore were chosen by the most successful students in the past are currently under-recruited (i.e. unable to attract large numbers of students and chosen by the less successful candidates). Candidates and their families see higher learning as a commodity of conspicuous consumption, rather than a process through which they can acquire skills, talents, and abilities.

Keywords: Academic Inflation, Youth Unemployment, Conspicuous Consumption, Veblen

JEL Classification: H52, H75, I23, I26, P46

* Doç. Dr., Ankara Üniversitesi, İktisat Bölümü, e-posta: altug.yalcintas@politics.ankara.edu.tr

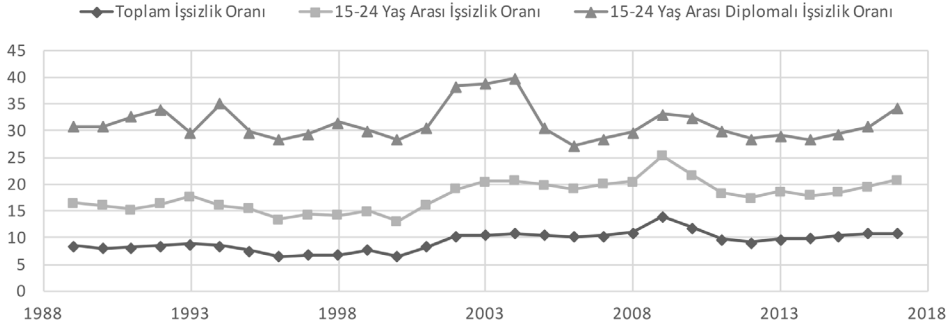
** Ankara Üniversitesi, İktisat Bölümü, e-posta: akkaya.busra.13@gmail.com.

1. Giriş

Türk yükseköğrenim sistemi, özellikle son birkaç on yıldır, yeni devlet ve “vakıf” üniversitelerinin açılması neticesinde, büyük bir dönüşüm sürecinin parçası haline getirildi (Timur, 2000; Türel, 2004; Tekeli, 2009). Bu dönüşüm süreci, diploma sahibi fertlerin sayısının yükselmesi gibi görünürde olumlu olan gelişmelere neden olsa da, derinlikli bir şekilde analiz edildiğinde, birçok olumsuzluğun da önünü açmış oldu. Daha önceki çalışmalarımızda *akademik enflasyon* adını verdiğimiz bu dönüşüm sürecinin kaynağında (Yalçıntaş, 2017; Yalçıntaş ve Akkaya, 2019), 1980’lerden beri uygulanmakta olan “her ile bir üniversite politikası” bulunmaktadır (Kaynar ve Parlak, 2005). Akademik enflasyon, iş piyasası reel anlamda büyümüyorken, yani araştırmacılar ve öğrenciler için yeni ve daha iyi iş imkânları yaratılmıyorken, iş piyasasına dâhil olan dört yıllık fakülte diplomasına sahip her fert ile birlikte, diplomaların gerçek değerlerinin düşmesidir. Aynı ücret ve benzer beceri gerektiren işleri talep eden fertler arasında artan rekabet, işe alım sürecinde istenen asgari koşulların tedrici olarak yükselmesine neden olur. Bir zamanlar sadece lise diplomasının yeterli olduğu işler için üniversite diploması, sadece üniversite diplomasının yeterli olduğu işler için yüksek lisans diploması istenir. Buna ilave olarak adaylardan yabancı dil becerisi, iş tecrübesi ve yurt dışında bulunmak gibi *extra-curricular* koşulları sağladığını ispat etmesi beklenir. (Akademik enflasyon kavramıyla ilgili olarak ayrıca bkz. Yi ve McMurtrey, 2013; Hasseln ve Jackson, 2010; Robertson, 2006). Diğer taraftan, yüksek ücret gerektiren işlere girmeyi planlayan yeni mezunlar, daha düşük ücret seviyesinde ve daha esnek çalışma koşullarına sahip işlerde çalışmaya razı olurlar. Bu durum, işveren açısından “ara eleman” (ilgili literatürdeki haliyle, *skill mismatch*) sorununa yol açar (Leuven ve Oosterbeek 2011). Özellikle, genç nüfus açısından, yüksek işsizlik oranlarının yapısal ve kalıcı hale gelmesinin en büyük nedeni akademik enflasyondur. Aşağıdaki grafiğin de gösterdiği gibi, 15-24 yaş arası üniversite mezunu diplomalı işsizlerin arasındaki işsizlik haddi, son 30 yılda, ortalama %30’un

üzerinde seyretmektedir. (“Genç işsizlik” ya da “diplomalı işsizlik” olarak da adlandırılan bu olguyla ilgili olarak bkz. Demir ve Taşkıran, 2018; T24, 2017; Milliyet, 2013; Attar 2013; Değirmenci, 2011; Bora vd., 2011; Ersoy-Kart ve Erdost, 2008; Savcı, 2007.)

Grafik 1: Yaş ve Eğitim Düzeyine Göre İşsizlik Oranları (%), 1989-2017

Kaynak: TÜİK

Biz bu makalede, akademik enflasyon adını verdiğimiz bu sorundan hareketle, Türk yükseköğretim sisteminin gösterişçi bir tüketim (*conspicuous consumption*) sürecine dönüştüğünü ileri sürüyoruz [Veblen 1899 (1994): 68-101]. Buna göre, öğrenciler ve aileler, yükseköğretim kurumlarına, fertlerin entelektüel meraklarını ve kapasitelerini arttıracak bir terbiye (*nurture*) sürecinin ve onlara ustalık, hüner ve kabiliyet kazandıracak bir eğitim sürecinin parçası olarak bakmaktan ziyade, profesyonel kariyerlerinde kendilerine itibar sağlayacak, temelinde israf kültürüne dayalı gösterişçi birer tüketim malı gözüyle bakmaktadır. Başka bir ifadeyle, Türkiye’de yükseköğretim, pozitif entelektüel faydası verilerle ve kişisel gelişime katkısı somut kanıtlarla ispat edilemeyen ancak yine de fertlerin, bu kurumların işlevselliğine dair bir şekilde edindikleri (ya da empoze edildikleri) kanaatlerden hareketle talep etmeye devam ettikleri bir tür moda dönüşmüş durumdadır. Bu dönüşüm, ortaya hünerli ve mesleki beceriye sahip usta fertler değil, diplomalı bir aylak sınıfın çıkmasına neden olmaktadır.

Türk yükseköğretim sisteminin gösterişçi bir tüketim sürecine dönüşmesinin bir sonucu olarak, birçok adayın geçmişte tercih ettiği ve akademik performansının yüksek olduğunu kabul ettiği bölümler, başarı sıralaması daha düşük öğrenciler tarafından tercih edilmeye ya da eksik kontenjanla (*under-recruitment*) eğitime devam etmeye başlamıştır. Aşağıda da gösterdiğimiz gibi, az sayıdaki vakıf üniversitesi Türkiye’nin en iyi üniversiteleri arasında yer alırken, birçok vakıf üniversitesi öğrenci bulmakta güçlük çeker duruma gelmiştir. Bir zamanlar itibar açısından ilk akla gelen devlet üniversiteleri ise, ya alt dilimlerden öğrenci kabul eder duruma gelmiştir ya da hükümetler ve dini cemaatler adına kadrolaşmanın yeni imkânları olarak görülmeye başlamıştır. Vakıf üniversiteleri ve devlet üniversitelerinin bugüne kadar sorgulanmayan bir diğer yanı ise, mezuniyet sonrası

hayata kazandırdıkları fertlerin sahip olduklarına ve kaybettiklerine ilişkin hesap vermiyor oluşlarıdır. Kaybedilen zamanlar, harcanan paralar ve israf edilen kamu kaynakları, Türk üniversite sisteminin büyük bir fırsat maliyeti sorunuyla karşı karşıya olduğu gerçeğini gözler önüne sermektedir. Peki, yüksek bedeller ödeyerek bir üniversiteye kayıt yaptırmayı ve ardından yıllar süren vasat ya da vasat-altı eğitim almayı göze alan fertler, üniversiteleri hangi faktörlere göre tercih etmektedir?

Bugüne kadar yapılan çalışmalarda, adayların üniversite tercihleri ile adayların gelir düzeyi ve yaşı, tercih edilen kurumun akademik performansı, üniversitelerin bulunduğu şehir ve o şehrin nüfusu gibi değişkenler arasında korelasyonel ilişkiler olduğu saptanmış ve bu değişkenlerin her birinin etkisi ekonometrik yöntemlerle ölçülmüştür (Şenesen 2005; Akar 2012; Çokgezen 2014). Biz bu makalede, davranışsal bir metodoloji uyguluyoruz. Birçok yazar gibi biz de, üniversite seçiminde reklâm ve yanıltıcı tanıtım faaliyetleri sonucunda elde ettikleri yanıltıcı verilere göre hareket eden fertlerin ancak sınırlı rasyonel karar verebileceğini tespitini yapıyoruz (Hesapçıoğlu ve Nohutçu 1999; Yücebaş 2007; Morkoç ve Doğan 2014). Ancak bize göre, üniversite tercihi yapan bireyleri “ışık hızında hesaplama yapabilen” fertler olarak düşünmek, ancak bir yanılsama olacaktır (Veblen 1898). Ayrıca bilimsel faydası konusunda şüphelerin olduğu “istatistiksel anlamlılık testleri” ile çıkarımlar yapmak, birçok sorunu beraberinde getirecektir.¹ Son olarak, kanaatimiz odur ki fertler, kurumların akademik performansları, üniversitelerin lokasyonları ya da yükseköğrenimin kişisel gelişime katkı yapıp yapmayacağına ilişkin kararlarını, idealize ve izole edilmiş bir çevre içerisinde rasyonel şekilde değil, algılamaların ve muhakeme süreçlerindeki yanlışların neden olduğu bir süreç içerisinde vereceklerdir. Bunu gösterebilmek adına, 2010-2018 yılları arasında ÖSYM tarafından düzenlenen merkezî yerleştirme sınavlarındaki iktisat bölümü tercihlerinin yıllar içerisinde nasıl dönüştüğüne ve belirgin eğilimlerin ortaya çıkıp çıkmadığına odaklanıyoruz.² Topladığımız somut veriler bize gösteriyor ki, ÖSYM tarafından düzenlenen merkezî yerleştirme sınavları, bölümler arasında, adayların (ve ailelerin) tercihlerine dayalı karmaşık bir sıralamanın ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Sadece iktisat bölümlerine odaklandığımız bu çalışmada, ÖSYM tarafından sağlanan verilere dayanarak ulaştığımız sonuçlar, özetle, aşağıdaki gibidir:

(1) En yüksek taban puanla öğrenci kabul eden iktisat bölümleri, İngilizce eğitim yapan ve kabul ettiği az sayıdaki öğrenciye tam burs veren vakıf üniversiteleri ile İngilizce ya da Fransızca eğitim yapan bedelsiz (“ücretsiz”) elit kamu üniversitelerinin bünyesindeki iktisat bölümleridir.

(2) Geçmişte birçok adayın tercih ettiği ve akademik performansının yüksek olduğu kabul edilen iktisat bölümleri, bugün, eksik kontenjanla eğitime devam etmekte ya da başarı sıralaması daha düşük öğrenciler tarafından tercih edilmektedir.

1 İstatistiksel anlamlılık testlerinin iktisattaki kullanımı ve istismar edilişi konusunda bkz. Ziliak ve McCloskey 2008.

2 Makalenin verileri hazırlanırken oluşturulan tabloların gereğinden fazla yer tutmasından ötürü, 2010 ve 2018 toplu verilerini içeren tabloya, makalenin dijital versiyonunda yer verilmiş ve bu versiyona Efil Journal’ın internet sayfasından açık erişim sağlanmıştır. Bkz: <http://www.efiljournal.com/wp-content/uploads/2019/03/EJ-4-Altuğ-Yalçıntaş-tam.pdf>

Bu makale iki bölümden oluşuyor. Aşağıdaki ilk bölümde, büyük ölçüde Thorstein Veblen'in *The Theory of Leisure Class: An Economic Study of Institutions* [1899 (1994)] ve *The Higher Learning in America: A Memorandum on the Conduct of Universities by Business Men* [1919 (2003)] adlı çalışmalarında geliştirdiği ve ardından kurumsal politik iktisatçılar tarafından çalışılan gösterişçi tüketim kavramı ile neyi kastettiğimizi açıklıyoruz. Aynı bölüm içerisinde, yükseköğrenimin niçin gösterişçi tüketimin bir ifadesi olduğunu ele alıyoruz. İkinci bölümde, Türk yükseköğrenim sisteminin hangi koşullar altında gösterişçi bir tüketime dönüştüğünü inceliyoruz. Bunu yaparken, ÖSYM tarafından sağlanan tablolardan elde ettiğimiz veriler yardımıyla, diplomalı bir aylak sınıfın ortaya çıkmasına yol açan ekosistemin doğası ve sonuçlarına odaklanıyoruz.

2. Gösterişçi Kültürün Bir İfadesi Olarak Yükseköğrenim

Veblen'e göre, bir kurum olan aylak sınıfın temelinde, insanların hayatta kalabilmek için icra ettiği meslekler arasındaki ayrışma (bugünkü ifadesiyle, iş bölümü) yatar. Bu ayrışma, bazı meslekleri itibarlı meslekler grubuna dâhil ederken diğerlerini itibarsız meslekler haline getirir. Farklı meslekler arasında modern toplumlarda dahi devam eden itibar farkları, Veblen için, insan toplumlarının kökeninde yatan barbar alışkanların birikimli bir sonucudur. Buna göre, savaş ve din hizmetleri başta olmak üzere siyaset, yöneticilik ve spor faaliyetleriyle ilgilenenler itibarlı mesleklere sahip fertler olarak kabul edilirler. Bu fertler, hayatlarını devam ettirebilmek için faal olunması gereken tarım ve el üretimi ya da zanaat gibi işlerden muafırlar.

Aylak sınıfın üretkenlik, teknik beceri ve mühendislik zekâsı gerektiren işlerden muaf oluşu, insan toplumlarının evrimi sürecinde, kesintisiz bir şekilde dönüşüme uğramış, bugün toplumun bir kesiminin endüstriyel mesleklerden muafiyetine doğru evrilmiştir. Endüstri, bir ferdin belli bir amacı gerçekleştirmek için somut araç gereç yardımıyla faal olarak dâhil olduğu her türlü işi kapsar. Endüstriyel faaliyetin karşısında yer alan sömürü, bir ferdin faal olmasına gerek kalmaksızın, ortaya çıkan değere (ya da enerjiye) başkaları tarafından el konulması ve başka bir değere (ya da enerjiye) dönüştürülmesidir. Doğal olarak bu ayrım, Veblen için, modern toplumdaki iş bölümünün de kaynağında yatar. Modern iş bölümü, bazı meslekleri, o mesleklere içkin olduğu varsayılan itibar, şeref, onur ve bunun gibi erdemlerden ötürü, diğerlerine göre üstün kılar. Meslekler arasındaki hiyerarşi, aynı zamanda, o mesleklerle meşgul olan fertler ve sınıflar arasında da itibar, şeref, onur ve bunun gibi erdemlerden ötürü olduğu varsayılan bir hiyerarşinin inşasına neden olur. Nesiller boyunca kültürel olarak aktarılan bu alışkanlıklar, modern toplumlara geldiğimizde, bazı meslekler ve sınıflar için arzu, öykünme ve iktidar yarışına dönüşür. Öyle ki, modern toplumlarda şiddet ve bir diğerini yok etme isteği, insan toplumlarının arkaik (barbar) arzularından ve iktidar arayışlarından kaynaklanmaktadır. Fertler arasındaki rekabet ve insan toplumları (ve uluslar) arasındaki rekabet, Veblen'e göre, insanların biyo-iktisadi doğasındaki alışkanlıkların evrimleşmiş halleridir.

Sınıflı toplum, arkaik (ve barbar) düşünce alışkanlıklarının bir sonucudur. Öyle ki, ferdi mülkiyet (örneğin, avcı toplumlarda erkeklerin esir edindiği kadınlar üzerinde tesis ettiği sahiplik), Veblen için, bir ferdin (çoğunlukla, erkeklerin) sahip olduğu hüneri ve cesareti teşhir edebilmesini sağlayan birer kanıttır. Bu durum, insan toplumlarının evrim süreci içerisinde, fertler arasında daha çok mala sahip olma düşüncesine, yani servet adını verdiğimiz kurumun ortaya çıkmasına yol açar. Modern toplumların hayatta kalma mücadelesi, servete sahip olabilmek ve serveti biriktirebilme mücadelesidir. Dolayısıyla mülkiyetin kökeninde, Veblen'in öykünme adını verdiği düşünce alışkanlığı yatar. Başka bir ifadeyle, insan toplumlarında aylak sınıfı diğerlerinden ayırarak sınıflı toplumların kurumsallaşmasının nedeni öykünmedir.

Bugünün modern toplumlarında fertler, faal olmayı gerektiren endüstriyel mesleklerle uğraşmıyor olmasına rağmen itibar, şöhret ve şerefe sahibi sınıfların üyelerine öykünürler. Modern aylak sınıf, hayatta kalabilmek için emek sarf etmek zorunda olmayan toplumsal bir tabakadır. Günümüz toplumlarında aylak sınıfın sahip olduğu düşünülen itibarın, şöhretin ve şerefin kaynağında servetin teşhirini mümkün hale getiren yeni standartlar bulunur. Yeni standart, para (maddiyat) ve parasal (maddi) öykünmedir. Bu öykünme sürecinin temel karakteristiği, üretken emek süreçlerine dâhil olmamaktır. Servet –yani ferdi mülkiyet unsurları, örneğin malikâneler ve sanat eserleri– aylak sınıfın, toplumu kendisine mecbur olduğuna inandıran birer kanıttır. Servet, insan toplumları avcı aşamadan endüstriyel aşamaya evrilinceye kadar sürekli olarak dönüşmüş, modern toplumlarda ahlaki ve erdemi inşa eden en önemli faktör haline gelmiştir. Veblen'e göre, aylak sınıfa gıpta ve kıskançlıkla bakılmasının arkasında, kültürel olarak miras aldığımız arkaik (ve barbar) bu teşhir alışkanlığı yatar. Teşhir, artık, bir arzu değil, aylak sınıfın hayatta kalabilmesini mümkün hale getiren toplumsal bir ihtiyaçtır.

Doğal olarak, insan toplumlarının evrim sürecinde, teşhiri yapılan objeler kesintisiz bir dönüşüm sürecinin parçasıdır. Köle edinilen kadınlardan malikane ve sanat eserlerinin sahipliğine dönüşen teşhir alışkanlığı, modern aşamada, kendisini insan ilişkilerinde kibarlık, incelik, hijyen, dış görünüme gösterilen özen, estetiğe ve dekora yönelik olumlayıcı tutum ve seremoniyel faaliyetlere iştirak şeklinde gösterir. Özellikle emek sürecine dâhil olmama hali, yani aylaklık, bu sınıfın en temel karakteridir. Bu, birçok vulgar ve patriarkal kurumun (örneğin kölelik rejiminin) zaman içinde aşınmasına ve yok olmasına neden olur. Toplum, artık, sahip olunan (ya da olunduğu varsayılan) yüksek ahlak ve erdemin gösterişi ve teşhiri üzerine kuruludur. Veblen'in kullandığı haliyle, *manners maketh man* [Veblen 1899 (1994): 48].

Peki, aylak sınıfın teşhir ettiği yüksek ahlakın ve erdemin “hakikat”i var mıdır? Aslında bu soru, bugünün dijital teknoloji paradigması içerisinde konuşduğumuzda, geçersiz bir soru gibi görünebilir çünkü “hakikat,” birçok yazara göre (Keyes 2004; Alpay 2017), modern toplumda önemini kaybetmiş bir kurum haline gelmiştir. Gerçekten de, dijital teknolojilerin ve internetin hayatımıza girdiği 1980'li ve 1990'lı yıllardan bugüne, gerekli olanın “hakikat” değil, gösteriş olduğu özellikle sosyal medya kanalları vasıtasıyla yoğun bir şekilde empoze edilmektedir. Bugün, yanlışlığını ispat ettiğimiz ancak terk

edemediğimiz kuramlardan (Yalçıntaş 2016), çarpıtılmış ve saptırılmış olmasına rağmen kullanılmaya devam edilen istatistiklere (örneğin bkz. İktisat ve Toplum Dergisi'nin "Millî Gelir ve Büyüme" başlığını taşıyan 78. Sayısı, Nisan 2017), bilimsel suistimal vakalarından (Yalçıntaş 2018, "Primum Non Nocere: Fikirlerin Üretiminde Sorumluluk" başlıklı bölüm) gerçek verilerle desteklenemeyen kanaatler, yalan ve iftira sonucu gerçekleşen seçim sonuçlarına kadar (Brexit ve Trump seçimleri konusunda bkz. Cadwalladr 2017 a, b, c), "hakikat," çoğunluğun önemsemediği bir kurum haline gelmiştir. Artık, fertler, gerçek benliklerini yapay ahlak normlarının ardına gizlemektedirler.

İnsan toplumları arasında yaygın olan bu tutum bizi yanıltmamalıdır çünkü teşhir ahlakı ve gösterişçi aylaklık, Veblen'in doğru bir şekilde tespit ettiği gibi, modern toplumlarda fertlerin hayata tutunmasını sağlayan ve insan-dışı toplumlarda da türlerin hayatta kalabilmek adına işlettikleri evrimci bir mekanizmadır (Miller 2013, 2001). Buna göre, aylak sınıf, sahip olduğu izlenimi verdiği değerleri teşhir ederek bir tür kamufraj mekanizmasını hayata geçirir. Böylelikle, yüksek ahlaka ve erdeme sahip olmasa bile diğerlerini buna ikna ederek kendisini kamufle eden bireylerin hayatta kalma şansı yükselirken, yüksek ahlaka ve erdeme sahip olsa bile diğerlerini buna ikna edemeyerek kendilerini kamufle edemeyen fertlerin hayatta kalma şansı azalır. Aynen, yaşayan doğada, hayatta kalabilmek için kendisini kamufle etmek ya da türünün devamını sağlamak için bedenini teşhir etmek zorunda olan çeşitli ahtapot, kelebek, kurbağa, örümcek, kertenkele ve yılan türleri için olduğu gibi.

İşte yükseköğrenim, Veblen'e göre, fertlere hayatta kalmaları için gereken kamufrajı sağlayan en önemli toplumsal süreçtir. Öyle ki, kimi zaman sofistike içkiler, pahalı giyim kuşam, keyif verici ve uyarıcı narkotik maddelerin tüketimi gibi formlar alan gösterişçi tüketim, aynı zamanda, aylak sınıfın fertleri için bir tür entelektüel faaliyettir. Bu faaliyetin yürütülebilmesi için eğitim ve terbiye şarttır. Gösterişçi tüketimi mümkün hale getiren eğitimi almak ve o terbiyeyi edinmek, aylak sınıfın itibarını muhafaza edebilmek için gereklidir. Bu süreçte alınan eğitim ve terbiye, aylak ferdin endüstriyel meslek edinebilmesini sağlamaz; tam tersine, bu eğitim ve terbiye, fertleri düşük statü emaresi olan ve çoğunlukla emek harcamayı gerektiren mühendislik, zanaatkarlık, ustalık gibi işlerden muaf hale getirir. Başka bir ifadeyle, gösterişçi tüketimi mümkün hale getiren eğitim ve terbiye, Veblen için, ferdin israf edebilmesini ve israf gerektiren tüketime ekonomik olarak katlanabildiğini teşhir edebilmesini gerektirir.

Eğitim, özellikle de yükseköğrenim, modern toplumlarda gösterişçi alışkanlıkların devamını sağlayan en önemli süreçtir. Bu süreçte, fertlerin parçası haline geldiği skolastik disiplin, gösterişin ve israfın, onların itibar sahibi olmalarını sağlayan biricik unsur olduğuna dair kanaati pekiştirir. Veblen'e göre, eğitim sürecinin, yüzyıllar boyunca, aylak kültüre kaynaklık eden ruhban sınıfının mesleği olmasının sebebi budur. Sistematik hale getirilmiş bilgi dağarcığı büyüdüğünde, "esoterik" (sadece belli bir grubun ya da kültürün üyeleri tarafından anlaşılabilen) ve "eksoterik" (kolay anlaşılır) bilgi arasındaki ayrım net bir şekilde ortaya çıkar. Esoterik bilgi, hiçbir iktisadi ya da endüstriyel sonuca yol açmazken, eksoterik bilgi endüstriyel süreçlerde iktisadi ve endüstriyel faydanın elde edilmesini

sağlayan bilginin ortaya çıkmasına imkân tanır. Veblen'e göre bu ayırım, yükseköğrenim ile "düşüköğrenim" arasındaki ayırımın da kendisidir [Veblen 1889 (1994): 367]. Bugün üniversitelerde kep ve cübbe giyme kültürü, mezuniyet seremonileri, akademik kurullar gibi kurumlar ile rektörlük ve senatörlük gibi makamların varlığını sürdürmesinin nedeni, teşhirci aylıklık kültürünün devamını sağlayan yükseköğrenim kurumunun, özü itibarıyla, skolastisizmin evrimleşmiş hali olmasından ileri gelir. Modern toplumlarda skolastisizm çözülmüş ya da çözülmeye eğilimine girmişken, ortaya çıkan boşluğu yükseköğrenim doldurmuştur. Yükseköğrenim kültürü, insan toplumlarının arkaik (ve barbar) teşhirciliğin ve aylıklığın devamını sağlayıcı işlevini bugün dahi sürdürmektedir.

Ancak değinmemiz gereken esas husus, yükseköğrenimin, skolastik kültürün kesintisiz devamı olması değildir. Her ne kadar yükseköğrenim teşhirciliği ve aylıklığı "üst" sınıflardan "alt" sınıflara taşıyan bir işleve sahip olsa da, bugün, yükseköğrenimin sorunu skolastik disipline bağlı olması değil, yükseköğrenim kurumlarındaki eğitim sürecinin parasallaşmış olmasıdır [Veblen 1899 (1994): "The Higher Learning as an Expression of Pecuniary Culture" başlıklı 14. Bölüm, 363-400]. Eğitim sürecinin parasallaşması, teşhirci aylıklığın, modern anlamda, gösterişçi tüketime dönüşmesine neden olur. Artık yükseköğrenim ve yükseköğrenime harcanan para ve zaman, sahip olunan servetin kanıtıdır. Modern insan toplumlarındaki inanış odur ki, bu kanıt, fertlerin endüstriyel mesleklerden muaf olmalarını sağlayacak diplomaları elde etmelerini sağlayacaktır.

Veblen, yükseköğrenimin endüstriyel bilginin yaygınlaştırılmasındaki rolünü hiçbir zaman yadsımadı. Tam tersine, modern insan toplumlarında, mühendislerin, yani üniversite eğitimi gerektiren mesleklerin, gerçeğe dayalı bilgiyi (*matter-of-fact knowledge*) yaratan en önemli faaliyet olduğunu defalarca vurguladı. Veblen'e göre sorun, mühendislerin ortaya çıkardığı ustalık sürecinin, onun *captains of industry* adını verdiği iş adamları tarafından sabote edilmesidir. Veblen'e göre, endüstriyel ekonomilerdeki en önemli çelişki, Marx'ın iddia ettiği aksine, kapitalistler ve proletarya arasında değil, mühendisler ve *captains of industry* (yani devasa bir servetin sahibi olan ve endüstriyel sermayeyi kontrol eden sınıf) arasındadır. *Captains of industry*'nin en temel özelliği, üretim sürecinde ustalık içgüdüleriyle değil, yağmacı içgüdüye göre davranıyor olmasıdır. *Captains of industry*'nin amacı, endüstriyel süreçler sonucunda ortaya çıkan kârı, bu kârın ortaya çıkmasını sağlayan mühendisler aleyhine yağmalamaktır. (Sabotaj ve *captains of industry* kavramlarının kullanımıyla ilgili olarak bkz.: Veblen (1924): 101-118.)

Veblen'in Amerikan üniversitelerini incelediği *The Higher Learning in America: A Memorandum on the Conduct of Universities by Business Men* (1918) adlı çalışmasında gösterdiği ve eleştirdiği tam olarak budur. İşadamları, gerçeğe dayalı bilgiyi üretmesi beklenen kurumlarda dayattığı idare usulüyle, akademik kültürün dejenerasyonuna sebep olmuştur. Bu süreç, Veblen'e göre, iş adamlarının yükseköğrenimi bir gösterişçi tüketim faaliyeti olarak keşfiyle, daha karmaşık bir hâl almıştır. Savunma sanayii, petro-kimya ve demir-çelik gibi işkollarında faal olan işadamları, üniversitelere sağladıkları fonların neticesinde ortaya çıkan ARGE desteğinin ötesinde, yükseköğrenimi faal oldukları sektörlerdeki aktiviteleri için kendilerine fayda sağlayan bir itibar kaynağı olarak değerlendirmiş, başlı

ve çeşitli “philandropic” (Veblen 1918 [2003]: 187) amaçlarla desteklediği araştırma faaliyetlerini, aynı zamanda, bir reklâm mekanizmasına dönüştürmüştür. Bununla da yetinmeyen iş adamları, üniversite yönetimini kendi sevk ve idareleri altına almalarını sağlayacak mütevellî heyet sistemiyle, araştırma sürecinin yönünü belirleme kabiliyetini elde etmiştir. Veblen için, iş adamlarının sevk ve idaresindeki üniversiteler, hesap verme ve performans denetimlerinde, araştırmacıları araştırmacı olmayanlara karşı sorumlu ve hesap verir hale getirmiştir. Böylelikle, bilgi üretim süreçlerindeki verimlilik, o bilgiyi üretenlerin (yani öğretmenlerin ve öğrencilerin) denetiminden çıkmış ve iş adamlarının denetimine girmiş olur.

3. Türk Yükseköğreniminde Gösterişçi Kültür

Veblen’in yirminci yüzyılın başlarında Amerikan toplumu ve onun üniversiteleri için yaptığı gözlemlerin ve ulaştığı sonuçların bazılarını (bu konuda ayrıca bkz. Dorfman 1966; Mirowski 2011), yirmi birinci yüzyılın başlarında Türk toplumu ve onun üniversiteleri için gözlemlenmek ve tespit etmek mümkündür. Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren, büyük ölçüde kamunun denetimine açık devlet üniversitelerinin hâkimiyetindeki Türk yükseköğrenim sistemi, 1980’lerin başlarından itibaren kurulan “vakıf” üniversiteleriyle birlikte, Türk iş adamlarının de söz sahibi olduğu karma bir iktisadi faaliyet alanına dönüşmüştür. Bunun sonucu olarak, eğitim faaliyetleri kâr amacının başat olduğu bir iş kolu haline gelmiş ve genel olarak üniversitelerin organizasyonu şirketleşme sürecine girmiştir.

Bu çarpıcı dönüşümün gözlemlenebilir en önemli sonucu, yükseköğrenim kurumları arasındaki rekabettir. 1980’lerden önce ülkemizde, Birinci Dünya Savaşı’ndan önce ise dünyanın hiçbir ülkesinde, eğitim kurumları arasında rekabetten söz edilemezdi. Bugün, kurumlar arasında artan rekabetin yol açtığı olumlu gelişmelere odaklansak da, doğası gereği, rekabetin yol açtığı dinamizme hazır olmayan kurumlar, bu dönüşüme gerekli tepkiyi vermekte zorlanmaktadır. Veblen, Amerikan yükseköğrenimi için gözlemlediği bu duruma yol açan sebebin, iş adamları tarafından finanse edilen araştırma üniversitelerinin, piyasa ekonomisinin koşullarına uymak zorunda bırakılmasında yattığını belirtmektedir. Buna göre, araştırma fonları elde etme, en iyi öğrencileri bulma, daha fazla yayın yapma ve daha fazla atıf alma gibi alanlarda süren rekabet, geleneksel olarak fertlerin sahip olduğu *idle curiosity* tarafından motive edilen bilgi üretim süreçlerinde büyük bir dejenerasyonun ortaya çıkmasına neden olmuştur. 1970’lerden itibaren yaygınlık kazanan *scientometrics* ve *bibliometrics* gibi çalışma alanları, üniversitelerin ve akademik yayınevlerinin daha fazla tanınırlık ve itibar konusunda birbirleriyle rekabete girmesinin gerektirdiği bir durumdur.

Bugün, üniversiteler, birçok konuda Times Higher Education, QS ya da CWTS Leiden tarafından yayımlanan sıralama (*ranking*) sonuçlarına göre politika belirlemekte, eğer bu sonuçlar kendileri lehlerine olacak sonuçlar verdiyse, bu sonuçları reklam kampanyalarının merkezine yerleştirmektedirler. Üniversitelerinin reklam etkinliklerini dikkate alarak (daha doğrusu, almak zorunda kalarak), yükseköğrenim görmek üzere dört yıllık fakülteleri

tercih eden ve çeşitli programlara kayıt yaptıran fertler, eğitim kurumlarının kendilerine sağladığı eğitimin kalitesini dikkate alarak değil, bu eğitimleri karşılığında elde etmeyi beklediği geliri ve itibarı ençoklaştırarak karar almaktadır. Ekte ve makalenin dijital versiyonunda sunduğumuz tablolar, bu konuda bazı kanıtlar sağlıyor. Örneğin, ÖSYM tarafından yapılan merkezî yerleştirme sınavlarında yüksek puanlar alarak %100 burslu öğrenci statüsü elde eden fertlerin tercih ettiği birçok yükseköğrenim kurumu, bu kurumlar adaylara %75 ya da daha az oranda burs verdiğinde, çok daha düşük puanlar alan fertler tarafından tercih edilmektedir. (Bu iki “iktisadi sınıf”ta yer alan fertler, aynı “akademik sınıf”ta eğitim almaktadırlar.) Bu kurumların bazıları açtıkları kontenjanlara yeterli sayıda öğrenci bulamamakta, eğitim ve öğretim faaliyetlerine eksik kontenjanla devam etmektedirler. Örneğin, 2018 yılında, İstanbul Şehir Üniversitesi İktisat Bölümü’ne %100 burslu olarak 3 öğrenci kayıt yaptırmışken, %50 burslu olarak aynı bölüme 25 kontenjan açılmış, toplamda 2 öğrenci kayıt yaptırmıştır. Tablo 4’teki veriler bize gösteriyor ki, 2018 yılında, vakıf üniversitelerinde açılan ve %75 ya da daha düşük oranda burs veren ancak eksik kontenjanla eğitim faaliyetine devam eden 17 iktisat bölümündeki toplam 633 kontenjana 370 öğrenci kayıt yaptırmıştır (doluluk oranı: %58). Diğer taraftan, Tablo 1’de³ sağladığımız verilere dayanan hesaplamalarımıza göre, aynı yıl, devlete ait üniversitelerde açılan ve eksik kontenjanla eğitim faaliyetine devam eden 61 iktisat bölümündeki toplam 4680 kontenjana 1446 kişi kayıt yaptırmıştır (doluluk oranı: %31).

Ekte sunduğumuz tablolar bize ayrıca gösteriyor ki, bazı “vakıf” üniversiteleri, sadece İngilizce eğitim yaptıkları ve az sayıda öğrenciye sağladığı %100 eğitim bursları sayesinde, en üstteki yüzdeler dilime girme başarısını gösteren adaylar için bir cazibe merkezî haline gelmektedir. İlk bakışta, fertlerin özgür tercihinine dayalı merkezî yerleştirme sisteminin doğal bir sonucu gibi görünen bu durum, zamanla, bazı köklü eğitim kurumlarının zarar görmesine yol açmıştır. Bu süreçten en büyük zararı, Türkçe eğitim veren köklü devlet eğitim kurumları görmektedir. Örneğin, ilk defa 2013-2014 akademik yılında öğrenci kabul etmeye başlayan İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Ekonomi Bölümü’ne %100 burslu olarak 3 öğrenci kayıt yaptırmıştır. Bu öğrencilerin yer aldığı yüzdeler dilim, Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi gibi Türkçe eğitim veren köklü devlet üniversitelerinin kabul ettiği öğrencilerin yüzdeler diliminin üzerindedir. Burada şu soruyu anlamlı buluyoruz: Acaba bu (ve İbn Haldun, İstanbul Şehir, İstinye gibi “vakıf” üniversitelerinin) iktisat bölümlerine kayıt yaptıran %100 burslu öğrenciler, bu bursları almamış olsalardı, aynı bölüme kayıt yaptırırlar mıydı? Yine 29 Mayıs Üniversitesi örneği üzerinden gidersek, bu üniversitenin %50 burs veren Ekonomi Bölümü’nün 92. sırada yer aldığını gözlemleyebiliriz. Burs oranları arasındaki yarı yarıya fark, bir kurumun sıralamasını 22. sıradan 92. sıraya indirebiliyorsa, adayların tercihlerinde parasal faktörlerin büyük etkisi yadsınamaz bir gerçeklik olarak karşımıza çıkıyor demektir. Tablo 1 ve Tablo 2’de⁴ görüldüğü gibi, aynı durum, alt yüzdeler dilimlerden öğrenci kabul eden Doğuş, Kadir Has, Bahçeşehir, Atılım, İzmir Ekonomi, Yeditepe, Işık ve Nuh Naci

3 Tablo 1 için bkz. <http://www.efiljournal.com/wp-content/uploads/2019/03/EJ-4-Altuğ-Yalçıntaş-tam.pdf>

4 Tablo 2 için bkz. <http://www.efiljournal.com/wp-content/uploads/2019/03/EJ-4-Altuğ-Yalçıntaş-tam.pdf>

Yazgan gibi “vakıf” üniversitelerinin %100 burslu olmayan iktisat programları için de geçerlidir.

2015 yılında, Ankara Üniversitesi İktisat Bölümü’ne (Mülkiye) en küçük puanla yerleşen adayın başarı sırası 58,600 iken, 2017 yılında, 70,300’e gerilemiştir. Aynı yıllar için, bazı devlet üniversitelerinin Türkçe eğitim yapılan iktisat bölümlerine en küçük puanla yerleşen adayların başarı sıralamaları ise şu şekilde gerçekleşmiştir.⁵

Hacettepe Üniversitesi	: 74,900’den 91,600’e
Yıldız Üniversitesi	: 83,200’den 96,300’e
İstanbul Üniversitesi	: 106,000’den 128,000’e
Ankara Hacı Bayram Veli (Gazi) Üniversitesi	: 105,000’den 138,000’e
Marmara Üniversitesi	: 111,000’den 133,000’e
Ege Üniversitesi	: 126,000’den 141,000’e
9 Eylül Üniversitesi	: 164,000’den 189,000’e
Anadolu Üniversitesi	: 174,000’den 205,000’e

“Vakıf” üniversitelerinin Türk yükseköğretim sistemi üzerinde yol açtığı dejenerasyon karşısında, Türkçe eğitim veren bazı devlet üniversiteleri İngilizce programlar başlatmıştır. Büyük ölçüde aynı akademik kadro ve müfredat ile eğitime devam eden bu kurumlar, sadece İngilizce program adapte edildiği için, daha başarılı öğrencilerin kayıt yaptırımlarına neden olmuştur. Daha başarılı adayların bu okulları tercih etmesinin akademik nedenlere dayandığını gösteren herhangi çalışma bulunmamaktadır. Eldeki veriler gösteriyor ki, bu tercihlerin arkasındaki nedenlerden biri, bu kurumların, iş bulma sürecinde adaya sağlayacağı varsayılan itibardır. Ne var ki, bu itibarın iş piyasasında beklediğini bulmaya çalışan adaya gerçekten sağlanıp sağlanmadığı konusunda da, somut kanıt sağlayan herhangi bir çalışma yayımlanmamıştır. Yine eldeki verilerle hareket edersek, birçok bürokratik ve finansal kolaylığın sağlandığı “vakıf” üniversiteleriyle rekabet etmek zorunda bırakılan devlet üniversitelerinin İngilizce eğitim yapılan iktisat bölümlerine en küçük puanla yerleşen adayların başarı sıralaması, 2018 yılında, şu şekilde değişmiştir.

Hacettepe Üniversitesi, İngilizce İktisat Programı	: 91,600’den 56,500’e
Yıldız Teknik Üniversitesi, İngilizce İktisat Programı	: 96,300’den 52,800’e
İstanbul Üniversitesi, İngilizce İktisat Programı	: 128,000’den 81,100’e
Marmara Üniversitesi, İngilizce İktisat Programı	: 133,000’den 62,800’e
9 Eylül Üniversitesi, İngilizce İktisat Programı	: 189,000’den 116,000’e

5 “2018-YKS Yükseköğretim Lisans Programlarına 2015, 2016, 2017 Yıllarında En Küçük Puanla Yerleşen Adayın Başarı Sırası” ÖSYM <https://www.osym.gov.tr/TR,15245/2018-yks-yuksekogretim-programlarına-2015-2016-2017-yıllarında-en-kucuk-puanla-yerlesen-adayın-basari-sirasi-01082018.html> [Erişim Tarihi: Ocak 2019].

Köklü devlet üniversitelerinin, yeni kurulan “vakıf” üniversitelerinin yaptığı reklam harcamaları sonucunda değişen ekosisteme, eğitim anlayışlarında ödün vererek adapte olmak zorunda bırakılmasının temel nedeni, 1980’lerden bu yana sürdürülen “her ile bir üniversite politikası”dır (Kaynar ve Parlak 2005). Bu “politika” sonucunda, Türkiye’de, 1955 yılına kadar, sadece 3 üniversite bulunuyorken, Ocak 2019’da itibarıyla, 129’u devlet ve 77’si vakıf olmak üzere, toplam 206 üniversite faaliyete geçirilmiştir. Aynı dönemde Türk yükseköğrenim kurumlarındaki toplam öğrenci sayısı 2010’da 1,297,846’dan 2018’de 4,241,841’e yükselmiştir [Günay ve Günay 2011; <https://istatistik.yok.gov.tr> (Erişim tarihi: Ocak 2019)]. İlk bakışta toplam üniversite sayısı ile üniversite ekosistemi içerisindeki “vakıf” üniversitelerinin sayısındaki oransal artışı içeren niceliksel bir değişiklik gibi görünen süreç, daha dikkatli bir şekilde incelendiğinde, aynı zamanda, niteliksel birçok dönüşümün kapısının aralanmasına yol açmıştır. Bu aşamadaki dönüşümlerin bazılarını “olumlu” dönüşümler başlığı altında ele almak mümkündür. Örneğin, diplomalı fertlerin sayısındaki artış, bölümlerin çeşitliliğindeki artış, akademik kadroların sayısındaki artış, araştırma fonlarındaki yükselme, bilimsel makale ve uluslararası proje ve iş birliklerindeki artış gibi. Diğer taraftan, konuyla ilgili olarak analiz yapan araştırmacıların bazıları (örneğin, Toprak 2012, 2018), aynı dönüşümün, özellikle bazı yükseköğrenim kurumları için, “olumlu” olmayan bazı zorluklara da neden olduğunu savunmaktadır. Bu çalışmaların yazarları arasında olan Burak Arıkan, “Yüksek Öğrenim Endüstriyel Kompleksi: Özel Üniversiteler ve Mütevelli Heyetleri Üzerinden Bağlı Oldukları Şirketler ve Kurumlar Ağı” başlıklı çalışmasında, toplam 68 “vakıf” üniversitesi, 625 kişilik mütevelli heyeti üyesi ile 970 kurumun (şirketler, STK’lar ve siyasi partiler dâhil olmak üzere) birbiriyle olan ilişkisini dijital haritalandırma yöntemiyle görsel hale getirmektedir (Arıkan 2019). Bu gösterim sayesinde, Türk üniversite sisteminin, mevcut hükümet ve hükümete bağlı olan STK’lar ile sermaye çevreleriyle yakın bir ilişki içerisinde olduğunu gözlemleyebilmekteyiz.

Bu ve benzer çalışmalar göstermektedir ki, Türk yükseköğrenim sisteminin yapısı, özellikle 1980 sonrası dönemde, sadece niceliksel olarak ifade edilmesi mümkün olmayan bir dönüşüm sürecinin parçası haline gelmiştir. Bu sürecin belirleyenlerinden biri “vakıf” üniversiteleri ve bu üniversitelerdeki araştırma kültürünün (özellikle yabancı dilde eğitim ve araştırma kurumlarının öz-kaynakları dışındaki fonlara dayalı araştırmalar başta olmak üzere) yaygınlaşmasıdır. Gerçekten de, bu tür ağ analizleri, bir ekosistemde yer alan güç ilişkilerini ve ekosistemin bileşenlerini görebilmek adına faydalıdır. Ancak sadece ağ analizleri yaparak Türkiye’deki yükseköğrenim ekosisteminin karar alma süreçlerinde hangi bileşenin ne kadar etkili olduğunu ortaya çıkaramayız. Yanı sıra, ağdaki hangi ilişkilerin ekosisteme ne büyüklükte zarar verdiğini veya hangisinin ne yönde fayda sağladığını saptamak salt görsel haritalandırma yöntemleriyle mümkün değildir.

Türk yükseköğrenim sistemindeki dönüşümü niteliksel açıdan anlayabilmek adına bizim önerimiz, dört yıllık bir yükseköğrenim kurumuna girmek için ÖSYM tarafından her yıl yapılan merkezi yerleştirme sınavının sonuçlarına ve bu sonuçlar neticesinde ortaya çıkan sıralamalara ve bu sıralamaların yıllar içerisinde geçirdiği dönüşüme bakmaktır.

Merkezî yerleştirme sınavı öncesinde ve sonrasında devam eden bu karmaşık karar alma süreci sonucunda, milyonlarca aday öğrenci, okumak istedikleri ya da en azından okumayı planladıkları bölümlere ilişkin tercihlerde bulunurlar. Bu tercihler neticesinde, yükseköğrenim sisteminin yapısı, fertlerin tercih sürecine reklam ve tanıtım faaliyetleriyle müdahale eden üniversite temsilcilerine rağmen⁶, tüm süreci kontrol altında tutan tek bir planlayıcının yokluğunda, kendiliğinden, oluşturur. Biz de bu tespitten hareketle, ÖSYM'nin her yıl düzenli olarak açıkladığı “Merkezî Yerleştirme İle Öğrenci Alan Yükseköğretim Lisans Programları” başlıklı tabloları kullanarak, “iktisat” ve “ekonomi” bölümlerinin 2010-2018 arasındaki taban puanlarını, açılan kontenjanları ve yerleşen öğrenci sayılarını bir araya getiren yeni tablolar hazırladık. Bu tablolarda, kurumlardaki eğitim dilini (Türkçe, İngilizce, Almanca ve Fransızca) ve “vakıf” üniversitelerinin bursluluk oranlarını (%0, %25, %50, %75 ve %100 burslu/harçsız) gösterdik. Bu tablolar bize gösterdi ki, Türkiye'deki toplam iktisat ve ekonomi programı sayısı, 2010 yılında, 144 iken, 2018 yılında 185'e yükselmiş (%28 artış), bölümlerin kontenjanları, 2010 yılında, 8062 iken, 2018 yılında 9974'e yükselmiştir (%24 artış).⁷

Birçok “vakıf” üniversitesinde, tek bir iktisat bölümü varken, değişen bursluluk oranlarına göre, birden fazla program bulunmaktadır. Bu durumu bir tür “ürün çeşitlendirmesi” olarak düşünmek mümkündür. Örneğin Koç Üniversitesi İktisat Bölümünde %100 burslu okuma hakkı elde eden bir öğrenci ile öğrenim harcının tamamını ödemeye razı bir öğrenci, farklı programlara kayıt yaptırıyor olsalar bile, aynı bölümün öğrencisi haline gelmekte ve aynı şartlarda ve mekânda eğitim görmektedirler (Örneğin, tek bir iktisat bölümü olan Koç Üniversitesi'nde bursluluk oranlarına göre değişen dört ayrı iktisat programı mevcuttur.). Oluşturduğumuz tablolarda bu düzeltmeyi yaptıktan sonra, bir iktisat ya da ekonomi bölümü olan üniversite sayısının (eğitim dili Türkçe ve İngilizce olanları, ayrı iki bölüm olarak değerlendirdiğimizde) 2010'da 92 iken 2018'de 136'ya yükselmiş olduğu sonucuna ulaşıyoruz.

Merkezî yerleştirme sınavlarında işleyen süreci davranışsal bir bakış açısıyla ele almak üzere hazırladığımız tabloları incelediğimizde (bkz. Tablo 1 ve Tablo 2), fertlerin, öncelikle, yabancı dilde eğitim veren yükseköğrenim kurumlarının kendilerine sağladığı bursluluk oranlarına göre tercih yapmakta olduklarını, bu bursların, harcanan zamanı telafi ettiğini düşündüklerini gözlemlemekteyiz. Geleceklerine yönelik belirsizlik koşulları altında karar vermek zorunda olan ve yükseköğrenim kurumlarının sınav tarihleri yaklaştığında (genelde

6 Aday öğrencilerin üniversite tercihlerini yaptıkları Mayıs ve Haziran aylarında, çoğunlukla ana akım TV ve diğer medya kanallarında boy gösteren ve genelde reklamcılık dışında akademik hiçbir beceri ve bilgisi olmayan bu temsilcilere, Phil Mirowski'nin kullandığı anlamda *science manager* adını vermek mümkündür. Bkz. Mirowski, 2011: 20-22.

7 Bu makalede, 2010 ve 2018 yıllarına ait ÖSYM verilerinin “iktisat” ve “ekonomi” bölümü için olan kısmı yayımlanmıştır. Tablolar oluşturulurken “ekonometri,” “tarım ekonomisi,” “ev ekonomisi,” “dış ticaret,” “finans” ve “lojistik” gibi bölümlerin puanları ve kontenjanları dikkate alınmamıştır. Verilerin ve hesaplamaların teyit edilebilmesi ve yeniden kullanılabilmesi amacıyla, tabloların tamamına, MS Excel formatında, *Open Science Framework*'e ait <https://osf.io/j7ekn/> adresinde açık erişim sağlanmıştır.

her yılın Mayıs ve Haziran aylarında) artan reklam faaliyetlerinin sağladığı enfomasyona (ve dezenformasyona) güvenmek durumunda olan adaylar (ve aileler), ancak sınırlı rasyonel kararlar alabileceklerdir. Fertlerin, denetimsiz reklam faaliyetinin şekillendirdiği ekosistem içerisindeyken, yükseköğrenim kurumları tarafından sağlanan bursların, eğitim süreci sırasında fertlerin harcadığı zamana ve efora karşılık olup olmadığını en net şekilde hesaplaması mümkün değildir. (Ayrıca bu hesaplamaların her aday öğrenci ve ailesi tarafından yapıp yapılmadığına dair de elimizde herhangi bir akademik çalışma mevcut değildir.) Bazı yükseköğrenim kurumlarının, bünyesinde araştırmacı olarak çalışan personelin öz geçmişlerini dahi yayımlanmadığı bir ortamda (İnal 2015), zamanını ve tasarruflarını okulların mütevelli heyetleri tarafından kiralanmış tanıtım şirketlerinin çalışanlarına emanet eden fertlerin karşı karşıya olduğu riskler, hesaplanamayacak kadar yüksek olabilir. Diğer taraftan, fertler, öğrenim süreleri boyunca ilave harcamalar yapmak zorunda bırakılmakta, bu nedenle, yükseköğrenimin gerçek toplam maliyeti, fertler henüz adayken yaptıkları (ya da yaptıklarını varsaydıkları) hesaplamaların çok üzerine çıkmaktadır. Bu davranışsal yanılısma, tercih sürecindeki rasyonel hataların sadece bir bölümünü oluşturur. Buna ilave olarak, elde edilen yükseköğrenim diploması ile istihdam piyasasına giren fertler birçok yeni zorlukla baş başa kalırlar. Bu zorlukların en büyüğü, diplomaların, fertlerin beklediği ücret düzeyindeki işlere ve pozisyonlara başvurmak için yeterli olmaması ve iş güvencesine sahip pozisyonların mezunlara garanti edilmemesidir. Elimizdeki veriler, bu risklerin ve zorlukların bazılarının gerçekleştiğini bize gösteriyor. Örneğin, bu yazının başında sunduğumuz diplomalı genç işsizlik verilerinde de görülebileceği gibi (bkz. Grafik 1), diplomalı işsizliğin yüksek olduğu Türkiye gibi ülkelerde, yükseköğrenim diplomasına sahip fertlerin 3'te 1'lik bölümü, yükseköğrenimleri boyunca yaptıkları harcamalara ek olarak, iş gücü piyasasında arzu ettikleri pozisyonları kısa ve orta vadede elde edememektedirler. Kaldı ki, tüm bu süreç içerisinde, yüksek puanlar alarak tercih ettikleri bölümlerin yabancı dilde verdikleri iktisat eğitimi olması gerektiği kalitede olduğunun kanıtı da yine üniversiteler tarafından sağlanmaz. Bu koşullar altında, fertlerin aldığı kararların eksik bilgiden kaynaklı olarak hatalı olacağı ortadadır. Hatalı kararların alınmasında en büyük pay, şüphesiz, yüksek reklam harcamalarıyla fertlerin rasyonel karar alma süreçlerine müdahale eden üniversite yöneticileri ve bu konuda sorumsuz ve etik dışı yayın yapan medya organlarıdır.

2010-2018 arası merkezî yerleştirme sınavının sonuçlanması sonrasında yayımlanan tablolardan ürettiğimiz veriler, bizlere, aynı zamanda, söz konusu dönemde gerçekleşen dönüşümün sadece iktisat bölümü sayılarındaki ve kontenjanlardaki artışla sınırlı kalmadığını, aday öğrencilerin tercihlerde de bir takım değişikliklere neden olduğunu gösteriyor. Buna göre, yaklaşık son 10 yıl içerisinde, Türk yükseköğrenim sistemindeki niceliksel dönüşümden bazı eğitim kurumları olumsuz yönde etkilenmiştir. Veriler, söz konusu dönüşümün, en çok, Türkçe eğitim yapan devlet kurumlarında olduğunu göstermektedir. Buna göre, Koç, Boğaziçi, Bilkent, Galatasaray ve ODTÜ gibi üniversitelerin tercih sıralamalarındaki yerleri neredeyse değişmeden kalırken, Gazi (Hacı Bayram)

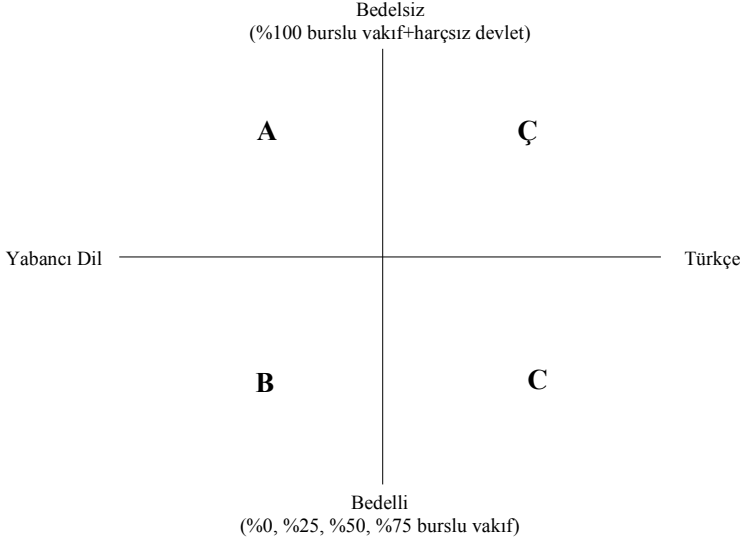
26.'lıktan 56.'lığa, Hacettepe 16.'lıktan 31.'liğe, Ankara (Mülkiye) 13.'lükten 23.'lüğe ve Yıldız 20.'likten 33.'lüğe gerilemiştir. Buna ilave olarak, son 10 yılda, bazı yükseköğrenim kurumları öğrenci bulmakta sıkıntı yaşamaya başlamışlardır. Bu sıkıntıyı yaşayan kurumlar arasında sadece Türkçe eğitimin yapıldığı devlet üniversiteleri değil yabancı dille eğitim yapan “vakıf” üniversiteleri de bulunmaktadır. Örneğin, 2018 yılında, Dumlupınar 154 (doluluk: %14), Niğde 106 (doluluk: %12), Bülent Ecevit 86 (doluluk: %14), Bilecik Şeyh Edebali 81 (doluluk: %19) ve Kastamonu 75 (doluluk: %6) boş kontenjan verirken, aynı yıl, Yeditepe %50 burslu 38 (doluluk: %16), İstanbul Ticaret %50 bursu 31 (doluluk: %14), Doğuş %75 burslu 29 (doluluk: %28), Çankaya %50 burslu 27 (doluluk: %9), İstinye %50 burslu 23 (%15), İstanbul Şehir %50 burslu 23 (doluluk: %8), İstanbul Kültür %50 burslu 19 (doluluk: %5), Başkent %50 burslu 19 (doluluk: %27), Atılım %50 burslu 9 (doluluk: %10), Beykent %50 burslu 18 (doluluk: %10) boş kontenjanla eğitime devam etmek durumunda kalmıştır. Doğuş %50 burslu, İzmir Ekonomi tam bursuz, Yeditepe %25 burslu ve Işık %50 burslu iktisat bölümlerine hiçbir öğrenci kayıt yaptırmamıştır. Hazırladığımız veriler, iktisat bölümleri içerisindeki toplam boş kontenjan sayısının, 2010 yılında, 363'ten, 2018 yılında, 3583'e (artış: %887) ulaştığını göstermektedir. 2018 yılı itibarıyla, Türkiye'deki iktisat bölümlerinde toplam doluluk oranı %64 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran, 2010 yılında, %95'tir. Başka bir ifadeyle, Türk yükseköğrenim sisteminin öğrenci bulma sorunu (*recruitment*), son 10 yıl içerisinde, ciddiyle ele alınması gereken bir soruna dönüşmüştür. Önümüzdeki yıllarda, bu sorunun öneminin azalacağına dair herhangi bir işaret bulunmamaktadır.

Bu verilerin önemi, CHP İzmir Milletvekili Ednan Arslan'ın Millî Eğitim Bakanı Ziya Selçuk tarafından yazılı olarak açıklanması için sunduğu soru önergesine verilen cevapla pekişmektedir. Arslan 15 Ağustos 2018'de “2011-2017 döneminde ‘öğretim yıllarına’ göre ekonomik ve diğer nedenlerle üniversiteden kaydını sildiren veya donduran öğrenci sayısı nedir? ... 2017-2018 yılında bu sayı ne olmuştur?” şeklinde sorulan soruya, 19 Eylül 2018 tarihinde verilen cevapta, son beş yılda üniversitelerden kaydını sildiren öğrenci sayısının toplam 1,115,530 olduğunu, 2013-2014 öğretim yılında bu sayının 135,137'den 2017-2018 öğretim yılında 408,948'e yükseldiğini (artış: %202) belirtilmiştir.⁸

Boş kontenjanlar ve eğitimini yarıda bırakanların sayısındaki artışlarla ilgili olarak neler söylenebilir? Bu konudaki literatüre baktığımızda, eğitimin metalaşması ve ekonomideki genel işsizlik oranının yüksek olmasının genç nüfus için bir dezavantaj olduğu yaygın olarak tartışılmaktadır (Ercan ve Kurt 2011; Değirmencioğlu ve İnal 2015). Tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de, üniversiteler, üniversitelere ait çeşitli bölümler ve hatta bu bölümlerde çalışan araştırmacılar, çeşitli ölçütlere göre sıralanmaktadır (Çokgezen 2006, 2009). Bu çalışmalar, çoğunlukla, adayların rasyonel kararlar verdiği varsayımına (ya da varsanımına) dayanır. Bu çalışmalar, fertlerin, akademik olmayan ölçütlere göre de karar verdiğini dile getiriyor olsa da, aday tercihlerinin bölümlerin sıralamasını nasıl etkilediğine ilişkin bir çalışma yapılmamıştır.

8 CHP İzmir Milletvekili Ednan Arslan tarafından verilen soru önergesine ve Millî Eğitim Bakanı Ziya Selçuk'un bu soru önergesine verdiği cevaba TBMM sayısından ulaşılabilir: https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/yazili_soru_sd.onerge_bilgileri?kanunlar_sira_no=234268 [Erişim Tarihi: Ocak 2019].

Grafik 2: Yabancı Dil ve Bursluluk Oranlarına Göre İktisat Bölümleri Sıralaması

Biz, literatürdeki bu eksikliğe işaret etmek ve konuyla ilgili daha ileri düzeyde araştırma yapmak isteyen araştırmacılar için faydalı olmak amacıyla, elimizdeki verileri, Grafik 2’de sunduğumuz şekilde yeniden sınıflandırmayı öneriyoruz. Buna göre yeniden hazırladığımız tablolar (Tablo 3, Tablo 4, Tablo 5 ve Tablo 6), Türk yükseköğrenim sisteminde fertlerin tercihlerini belirleyen iki faktör olduğunun altını çizmektedir: bursluluk oranı ve eğitim dili. Grafik 2, tercih süreci sırasında etkili olan bursluluk oranları ve eğitim diline ilişkin faktörler de dikkate alındığında ortaya çıkan dört katmanlı yükseköğrenim sisteminin bir temsilini sunuyor. Buna göre, Türkiye’deki üniversiteler dört katmandan oluşmaktadır:

- A. Yabancı dille eğitim veren bedelsiz üniversiteler
- B. Yabancı dille eğitim veren bedelli üniversiteler
- C. Türkçe eğitim veren bedelli üniversiteler
- Ç. Türkçe eğitim veren bedelsiz üniversiteler

Farklı bursluluk oranları ve eğitim dilleri, aslında, Türk yükseköğrenim sisteminin, bir başka özelliğinin de ortaya çıkmasını sağlıyor. Buna göre, dörtlü katmandan oluşan yükseköğrenim sistemimiz, yıllar içerisinde, çok fazla değişim göstermeyen bir sınıflandırmaya tabidir. Başka bir ifadeyle, milyonlarca öğrencinin birbirinden bağımsız bir şekilde, büyük ölçüde reklam faaliyetlerinin etkisi altında kalarak ve diğer toplumsal süreçler neticesinde toplumda oluşan kanaatlere göre yaptığı tercihler, yıllar içerisinde, büyük ölçüde tutarlı bir sıralamanın kendiliğinden ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Bu karmaşık süreç içerisinde, ardışık yıllara ilişkin sıralamalar en fazla ± 2 oynarken, bundan daha büyük değişiklikler, ilerleyen yıllarda sıralamayı önceki yıllardakine yakınlaştırıyor. Sonuç olarak, her katman içerisindeki sıralama yıllar içerisinde çok az değişiklik göstererek bir tür “denge”nin ortaya çıkmasına neden oluyor.

Grafik 2 ve Tablo 3-6’yı daha yakından incelediğimizde, farklı katmanlarda yer alan iktisat bölümlerinin bazı belirgin özelliklerini şu şekilde özetleyebiliriz.

A katmanında yer alan iktisat bölümlerinin özelliği, yabancı dille eğitim yapan bedelsiz eğitim kurumlarından oluşmasıdır. Bu katmandaki iktisat bölümleri, eğitim faaliyetlerini tam kapasiteyle ya da kapasitesinden biraz daha fazla öğrenci kabul ederek sürdürmektedirler. Göze çarpan bir diğer özellikse, bu katmanda yer alan 41 iktisat bölümüne kayıt yaptıran öğrenci sayısının, tüm iktisat bölümlerine kayıt yaptıran öğrenci sayısının yalnızca %13’ünü oluşturuyor olmasıdır. Bunun sebebi, özellikle bu katmanda yer alan vakıf üniversitelerinin %100 burslu öğrenci sayısını ençoklaştırmak gibi bir kaygısının olmamasıdır. 2018 itibarıyla vakıf üniversitelerinin İngilizce eğitim veren programlarında %100 burslu okuyan iktisat öğrencisi sayısı sadece 125’tir. (Bu öğrencilerin kayıtlı olduğu üniversite sayısı: 12.) Devlet üniversitelerinde bedelsiz okuyan iktisat öğrencisi sayısı ise 1225’tir. A katmanında yer alan Galatasaray ve Türk Alman gibi bazı devlet üniversiteleri, sırasıyla, 30 ve 40 öğrenci kabul ediyorken, MEF, İzmir Ekonomi, Başkent ve Özyeğin gibi üniversiteler 2, 2, 2 ve 3 öğrenci kabul etmektedir. Oysa bir vakıf üniversitesi olan Bilkent Üniversitesi’nde %100 burslu iktisat bölümüne her yıl 20, harçsız İngilizce eğitim sürdüren devlet üniversiteleri olan İstanbul 169, Boğaziçi 105, Hacettepe 100 ve ODTÜ 90 öğrenci kabul etmektedir. Vakıf üniversiteleri bu katmanda yer alan öğrencileri, bir anlamda, vitrinde tutarak, reklam konusu olarak kullanmaktadır.

B katmanında yer alan iktisat bölümlerinin özelliği, yabancı dille eğitim yapan bedelli eğitim kurumlarından oluşmasıdır. Başka bir ifadeyle, bu katmanda, yabancı dille eğitim kurumlarında harç ödeyerek okumaya razı “vakıf” üniversitelerindeki iktisat öğrencisi sayısını görebiliriz. Buna göre, bu katmanda yer alan 26 programda toplam 368 öğrenci eğitimlerine devam etmektedir (iktisat okuyan toplam 6391 öğrencinin %6’sı). Bu iktisat bölümlerinde doluluk oranı %58’dir. İşte, üniversite tercihleri yapılırken, vakıf üniversiteleri bu katmanda yer alan öğrenci sayısını ençoklaştırmak peşindedir. 2018 itibarıyla, B katmanı içerisinde yer alan ve YÖK’ün onay verdiği toplam iktisat öğrencisi kontenjanı 613’tür. Bu katmanda yer alan İzmir Ekonomi, Yeditepe, Doğu ve Işık üniversiteleri hiç öğrenci bulamamıştır. Tam kontenjanla eğitime devam eden bedelli vakıf üniversitesi sayısı yalnızca 4’tür; bunlar Koç, Bilkent, MEF ve Özyeğin üniversiteleridir.

C katmanında yer alan iktisat bölümlerinin özelliği, Türkçe eğitim yapan vakıf üniversitelerinde bedelli okuyan öğrencilerin kayıt olduğu eğitim kurumlarından oluşmasıdır. Bu katmanda yer alan iktisat bölümlerinde okuyan öğrenciler, harç ödeyerek Türkçe iktisat eğitimi almaktadırlar. Buna göre, 17 programda toplam 163 öğrenci eğitim görmektedir (toplam 6391 iktisat öğrencisinin sadece %2,5’i). Bu katmanda yer alan eğitim

programları, aynen B katmanında yer alan eğitim kurumları gibi, kaydını yaptığı öğrenci sayısını ençoklaştırmak amacındadır. 2018 yılı itibarıyla, sadece %48 oranında doluluğa erişebilen bu kurumlar, büyük ölçüde, eksik kontenjanla eğitime devam etmektedir. Vakıf üniversitelerinin elde ettiği gelirin büyük bölümü oluşturan B ve C katmanlarındaki toplam iktisat öğrencisinin 526 (toplam kontenjan: 950), A katmanında yer alan vakıf üniversitelerindeki toplam iktisat öğrencisinin ise 125 (toplam kontenjan: 1329) olduğunun altını çizelim.

Ç grubunda yer alan iktisat bölümlerinin özelliği, Türkçe eğitim yapılan eğitim kurumlarında herhangi bir harç ödemedi eğitim alan vakıf ve devlet iktisat bölümlerinin yer almasıdır. Bu katman, vakıf üniversitelerinin sahip olduğu burs ve yabancı dil avantajları elinden alındığında, devlet üniversitelerinin adaylar tarafından hangi sırayla tercih edildiğini (ya da “fiyat”landığını veya değerlendirildiğini) göstermesi açısından çarpıcı sonuçlar sunmaktadır. Örneğin, Türkçe eğitim yapılan Ankara Üniversitesi İktisat Bölümü’nün (Mülkiye) Bilkent %50 burslu, İstanbul Şehir %75 burslu, TOBB %50 burslu, MEF %75 burslu ve Koç “tam burssuz” iktisat bölümlerini geride bırakmaktadır. Buradan, Mülkiye İktisat Bölümü’nün, yabancı dille eğitim yapıyor olsaydı, “en iyi” vakıf üniversiteleriyle tercih bağlamında rekabetçi hale geleceği anlamını çıkarabiliriz. Zira bunun farkına çoktan varmış olan bazı devlet üniversitelerinin iktisat bölümleri, bu yolu çoktan tercih etmiş, bugün üst dilimden öğrenci almayı başarmıştır. Toplam 50 programın yer aldığı Ç katmanında, 2018 itibarıyla, 3420 kontenjana 2808 öğrenci kayıt yaptırmıştır.

4. Sonuç

Yukarıda önerdiğimiz yeni “sıralama”, doğal olarak, bölümlerin akademik performanslarını yansıtmamaktadır. Ancak eldeki veriler, tek tek kişilerin ve YÖK ile ÖSYM gibi merkezi planlama örgütlerinin iradelerinden bağımsız bir yapısal sistemin kendiliğinden ortaya çıktığını göstermektedir. Şüphesiz, bu tabloların daha derinlikli çalışmalarla geliştirilmesine ihtiyaç vardır.

Konuyla ilgili yapılan çalışmaları da göz önünde bulundurduğumuzda, bugünkü sorununun, Türk üniversite sisteminin istenilen sonucu vermemesi olduğunu tespit etmek mümkündür. Bu sorun, diploma sahibi fertlerin beklentisi içerisinde bulunduğu işlerde istihdam edilememesi sorunudur. Buna rağmen cazibesini ve itibarını reklamlar ve tanıtım faaliyetleri sayesinde yayılan eksik ve yanlış bilgi sayesinde sürdüren Türk yükseköğrenim sistemi “müşteri” toplamaya devam etmekte, bunun sonucunda, diplomalı bir aylak bir sınıfın oluşmasına yol açmaktadır. Bu sonucun ortaya çıkmasında üniversite yönetimlerinin payı olduğu kadar “her ile bir üniversite politikası”nı uygulayan siyasetçilerinde da payı vardır.

“Her ile bir üniversite politikası” sürecinde açılan üniversiteler ile herhangi ciddi bir hesaplama ve planlama yapılmadan inşa edilen köprüler ve otoyollar, aynı bağlamda tartışılabilir. Nasıl ki inşa edilen yeni köprüler ve otoyollar şehirlerin trafik sorununu

çözmüyorsa, yeni açılan üniversiteler de ülkenin eğitim sorununu çözmemektedir. Şu soruyu – en azından iktisatçılar olarak – sormak zorundayız: İnşa ediyoruz ve yapıyoruz ama gerçekten ihtiyacımız var mı? Reel anlamda büyüme gerçekleşmiyorken ve yeni istihdam olanakları yaratılmıyorken, açılan her üniversite, aynen inşa edilen köprü ve otoyol için olduğu gibi, bir rant ekonomisi yaratmaktadır. Akademik enflasyona yol açan “her ile bir üniversite politikası” da Türk yükseköğrenim alanında akademik rantların ortaya çıkmasına ve bu rantların büyük ölçüde holdinglerin kontrolündeki vakıf üniversiteleri tarafından sahiplenilmesine yol açmaktadır. Bir başka çalışmamızda da dile getirdiğimiz gibi (Yalçıntaş ve Akkaya 2019), “her ile bir üniversite politikası,” bugüne kadar uygulanageldiği haliyle, bir eğitim politikası değil bir iktisat politikasıdır. Eğer eğitim sorununu çözmek istiyorsak, akademik ekosistemin yapısal bir iyileşme sürecine girmesini sağlayacak politikalar uygulamak durumundayız.

Öyleyse ne yapmalı? Türk üniversiteleri, denetimsiz ve karşılıksız bir şekilde kredi yoluyla para arzının artmasına neden olan bankalar gibi, denetimsiz ve karşılıksız diploma basıyorlar. Bu durumun, eksik kontenjanlar ve eğitimlerini yarıda bırakan öğrenciler göz önünde bulundurulduğunda, bir tür krize yol açtığı açıktır. Politika yapımcıların, kendi elleriyle yarattığı bu soruna yapısal müdahalede bulunamamasının bir nedeninin, 2008 Finansal Krizi’nden sonra iktisat literatürüne giren, batmak için çok büyük (*too big to fail*) argümanı olduğu söylenebilir. Ortaya çıkması muhtemel daha büyük sorunların önüne geçebilmek adına, YÖK ve ÖSYM gibi merkezî karar alma yetkisine sahip kurumların, öncelikle, BDDK, SPK ve EPK gibi yükseköğrenim sektöründeki rekabeti düzenleyici birer kuruluş haline getirilmesi gerekmektedir. Özellikle tercih dönemlerinde, çeşitli medya organlarında yapılan *advertorial* türü programlar, adayları (ve aileleri) birer müşteri haline dönüştürmekte ve yükseköğrenim sisteminde haksız rekabete yol açmaktadır. Denetimsiz koşullar altında, çağın standartlarının gerisinde eğitim hizmeti veren vakıf üniversiteleri, bir tür *crowding-out* etkisi yaratarak, iyi öğrencilerin daha iyi durumdaki devlet kurumlarında eğitim almasını engellemektedir. Bugün birçok vakıf ve devlet üniversitesinin yer aldığı yükseköğrenim sektörü, Akerlof’un terimleriyle söylersek, *market for lemons* niteliğini haizdir. Birçok vakıf ve devlet üniversitesindeki iktisat bölümü, yıllardır, YÖK’ün belirlediği en az sayı olan 3 öğretim görevlisi ile eğitim faaliyetlerini sürdürmektedir. Yanı sıra, özellikle İngilizce bölümlerde istihdam edilen akademik personelin yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadığı bilinmekte ancak bu gerçek üniversiteler tarafından gizlenmekte ya da karar alıcı diğer kurumlar tarafından görmezden gelinmektedir. Bilgi asimetrisi içerisinde bulunan fertlerin daha rasyonel tercihlerde bulunabilmelerinin yolu, denetimsiz çalışan yükseköğrenim sisteminin kamu lehine yeniden düzenlenmesidir.

Kaynakça

- Akar, C. (2012). Üniversite Seçimini Etkileyen Faktörler: İktisadi ve İdari Bilimler Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 7 (1), 97-120.
- Alpay, Y. (2017). *Yalanın Siyaseti*. İstanbul: Destek Yayınları.
- Arıkan, B. (2019). *Yüksek Öğrenim Endüstriyel Kompleksi: Özel Üniversiteler ve Mütevelli Heyetleri Üzerinden Bağlı Oldukları Şirketler ve Kurumlar Ağı*. Erişim Tarihi Ocak 2019, <http://burak-arikan.com/ozeluniversiteler/index.html>.
- Attar, M. A. (2013). Tackling Youth Unemployment: The Turkish Experience. *Global Transitions Working Paper, Future of Iran Series*.
- Bora, A., Erdoğan, N., Bora, T. ve Üstün, İ. (2011). *Boşuna mı Okuduk? Türkiye’de Beyaz Yakalı İşsizliği*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Cadwalladr, C. (2017). Revealed: How US Billionaire Helped to Back Brexit. *The Guardian*, 26 Şubat.
- Cadwalladr, C. (2017). Robert Mercer: The Big Data Billionaire Waging War on Mainstream Media. *The Guardian*, 26 Şubat.
- Cadwalladr, C. (2017). The Great British Brexit Robbery: How Our Democracy was Hijacked. *The Guardian*, 7 Mayıs.
- Çokgezen, M. (2006). Publication Performance of Economists and Economics Departments in Turkey (1999-2003). *Bulletin of Economic Research*, 58 (3), 253-265.
- Çokgezen, M. (2009). Technical Efficiencies of Faculties of Economics in Turkey. *Journal of Education Economics*, 17 (1), 81-94.
- Çokgezen, M. (2014). Determinants of University Choice: A Study on Economics Departments in Turkey. *Yükseköğretim Dergisi*, DOI:10.2399/yod.14.002.
- Değirmenci, S. (2011). “Vasıf”sızlık Sorunu Olarak Üniversiteli İşsizlik. Fuat Ercan ve Serap Korkusuz Kurt (Der.), *Metalaşma ve İktidarın Baskısındaki Üniversite içinde* (s. 511-522). İstanbul: Sosyal Araştırmalar Vakfı.
- Değirmencioğlu, S. ve İnal, K. (Der.) (2015). *Yükseköğretimin Serbest Düşüşü: Özel Üniversiteler*. İstanbul: Ayrıntı.
- Demir, Ö. ve Taşkiran, G. (2018). İİBF Mezun Adaylarının İş Bulma Ümitlerini Etkileyen Faktörler Üzerine Nicel Bir Araştırma. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 9 (1), 42-57.
- Dorfman, J. (1966). *Thorstein Veblen and His America*. New York: August M. Kelly.

- Ercan, F. ve Korkusuz Kurt, S. (Der.) (2011). *Metalaşma ve İktidarın Baskısındaki Üniversite*. İstanbul: Sosyal Araştırmalar Vakfı.
- Ersoy-Kart, M. ve Erdost, H. E.(2008). Unemployment Worries among Turkish University Students. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 36 (2), 275-288.
- Günay, D. ve Günay, A. (2011). 1933'ten Günümüze Türk Yükseköğretiminde Niceliksel Gelişmeler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1 (1), 1-22.
- Hasseln, H. ve Jackson, D. (2010). Academic Inflation: The Devaluation of a University Degree. Mark R. Ryan ve William B. Kurtz (Der.), *Proceedings of the Third Biennial Conference on University Education in Natural Resources* içinde (s. 114-130). Columbia, Missouri: The School of Natural Resources, University of Missouri-Columbia.
- Hesapçıoğlu, M. ve Nohutçu, A. (1999). Velilerin Özel Okul Tercihlerini Etkileyen Faktörler ve Özel Okulların Reklam Stratejileri. *MÜ Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 11, 183-202.
- İnal, K. (2015). Üniversiteyi Pazarlamak! Reklam ve Tanıtım Aracı Olarak Özel Üniversitelerin Web Sayfaları. Serdar Değirmencioglu ve Kemal İnal (Der.) *Yükseköğretim Serbest Düşüşü: Özel Üniversiteler* içinde (s. 248-279). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Kaynar, M. K. ve Parlak, İ. (2005). *Her İle Bir Üniversite: Türkiye'de Yüksek Öğretim Sisteminin Çöküşü*. Ankara: Paragraf Yayınevi.
- Keyes, R. (2004). *Post-truth Era: Dishonesty and Deception in Contemporary Life*. New York: St. Martin's Press.
- Leuven, E.ve Oosterbeek, H. 2011. Overeducation and Mismatch in the Labour Market. Eric A. Hanushek, Stephen Machin ve Ludger Woessmann (Der.), *Handbook of the Economics of Education* (4) içinde (s. 283-326). Amsterdam: North-Holland.
- Miller, G. (2001). *The Mating Mind: How Sexual Choice Shaped the Evolution of Human Nature*. New York: Anchor.
- Miller, G. (2013). Trait-Signalling Instincts Can Drive Conspicuous Consumption. *The Evolution Institute*. Erişim Tarihi Şubat 2019, <https://evolution-institute.org/trait-signaling-instincts-can-drive-conspicuous-consumption-but-that-it-not>.
- Milliyet. (2013). *Diplomalı İşsiz Sayısı Ülke Tarihinin En Yüksek Seviyesinde*, 8 Şubat. Erişim Tarihi Aralık 2018, <http://www.milliyet.com.tr/diplomali-issiz-sayisi-ulke-tarihinin-en-yukse-seviyesinde--universite-1666197>.
- Mirowski, P. (2011). *Science-Mart: Privatizing American Science*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Diplomalı Aylak Sınıf: Gösterişçi Tüketim Süreci Olarak Türk Yükseköğrenim Sistemi

- Morkoç, D. K. ve Doğan, M. (2014). Üniversite “Web” Sitelerinin Tanıtım Amaçlı Kullanımı: Üniversitelerin Turizm Bölümleri Üzerine Bir Araştırma. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 4 (1), 56-66.
- Robertson, K. (2006). Do Schools Kill Creativity. *TED Talk*. Erişim Tarihi Kasım 2018, https://www.ted.com/talks/ken_robinson_says_schools_kill_creativity.
- Savcı, İ. (2007). Genç İşsizliği: Eğitim ve İstihdamda Sorunlar, Çözüm Arayışları. *TİSK Akademi*, 2, 87-108.
- Şenesen, Ü. (2005). Türkiye Üniversitelerinde İktisat Bölümlerine Giren Öğrencilerin ÖSS Puanlarına İlişkin Bir Ön İnceleme. Ercan Uygur (Der.), *İktisat Eğitimi (Ulusal İktisat Eğitimi Sempozyumu)* içinde (s. 155-171). Ankara: İmaj Yayınevi.
- T24. (2017). *OECD Raporundan Diplomalı İşsizlik Gerçeği: Yüksek Eğitim Almış 4 Kişiden 1'i İş Bulamıyor*, 14 Eylül. Erişim Tarihi Aralık 2018, <http://t24.com.tr/haber/oecd-raporundan-diplomalı-issizlik-gercegi-yukse-egitim-almis-4-kisiden-1i-is-bulamiyor,440182>.
- Tekeli, İ. (2009). Türkiye’de Üniversitelerin YÖK Sonrasındaki Gelişme Öyküsü (1981-2007). Tarık Çelik ve İlhan Tekeli (Der.), *Türkiye’de Üniversite Anlayışının Gelişimi II: 1961-2007* (s. 55-313). Ankara: TÜBA Yayınları.
- Timur, T. (2000). *Toplumsal Değişme ve Üniversiteler*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Toprak, M. A. (2012). Mekânsal Planlama Politikaları ve Kentlerin Sosyo-Ekonomik Durumu Işığında Türkiye’de Üniversiteleşme Süreci. *Ege Coğrafya Dergisi*, 21 (2), 1-23.
- Toprak, M. A. (2018). Anadolu Kentlerinin Ekonomik ve Politik Alanında Yeni Bir Aktör: Vakıf Üniversiteleri. *Mülkiye Dergisi*, 42 (3), 347-370.
- Türel, O. (2004). Türkiye’de Yükseköğretimin (Yeniden) Kurumsallaşması Üzerine Düşünceler. *Mülkiye*, 28 (242), 151-180.
- Veblen, T. B. (1898). Why is Economics Not an Evolutionary Sciene. *Quarterly Journal of Economics*, 12 (4), 373-397.
- Veblen, T. B. [1899 (1994)]. *The Theory of the Leisure Class: An Economic Study of Institutions*. New York: Penguin Books.
- Veblen, T. B. [1919 (2003)]. *The Higher Learning in America: A Memorandum on the Conduct of Universities by Business Men*. New Brunswick: Transaction Publishers.
- Veblen, T. B. (1924). *Absentee Ownership and Business Enterprise in Recent Times: The Case of America*. London: George Allen and Unwin Ltd.
- Yalçıntaş, A. (2016). *Intellectual Path Dependence in Economics: Why Economists Do Not Reject Refuted Theories*. London and New York: Routledge.

- Yalçıntaş, A. (2017). Akademik Enflasyon: Değersizleşen Diplomalara. *İktisat ve Toplum*, 75 (Ocak), 38-42.
- Yalçıntaş, A. (2018). *Bırakınız Kopyalasınlar, Bırakınız Paylaşsınlar: Dijitalleşme ve İnternet Çağında Fikri Mülkiyet İlişkileri*, Birinci Edisyon (EPUB). Open Science Framework. Erişim Tarihi Şubat 2019, <https://osf.io/as8pc/>.
- Yalçıntaş, A. ve Akkaya B. (2019, Yayına Hazırlanıyor) "Türkiyede Akademik Enflasyon: 'Her İle Bir Üniversite Politikası' Sonrasında Türk Yükseköğrenim Sistemi" *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*.
- Yücebaş, M. (2007). İdeolojik Bir Süreç Olarak Operasyonel Üniversiteden Girişimci Üniversiteye: Yeni Üniversitelerin Reklam İmgeleri. *İletişim Araştırmaları*, 5 (1), 39-74.
- Yi, G. ve McMurtrey, M. E. (2013). The Impact of Academic Inflation on the Labour Market: If Everyone has a PhD, Who will be the Custodian. *International Journal of Electronic Finance*, 7 (3-4), 250-262.
- Ziliak, S. T. ve McCloskey, D. N. (2008). *The Cult of Statistical Significance: How the Standard Error Costs Us Jobs, Justice, and Lives*. Ann Arbor: University of Michigan Press.

Ekler

Tablo 3: Yabancı Dille Eğitim Veren ve %100 Burs Veren Vakıf Üniversiteleri ve Bedelsiz Devlet Üniversitelerindeki İktisat Bölümlerinin Taban Puanlara Göre Sıralaması (2018, A)

Sıra	Kodu	Üniversite	Vakıf / Devlet	Dil	Burs (%)	Taban	Tavan	Kontenjan	Dolan	Fark
1	203910275	Koç	V	İngilizce	100/Bedelsiz	512	539	11	11	0
2	102210214	Bogaziçi	D	İngilizce	100/Bedelsiz	478	548	105	105	0
3	202110205	Bilkent	V	İngilizce	100/Bedelsiz	472	522	20	20	0
4	204810334	Özyeğin	V	İngilizce	100/Bedelsiz	467	503	3	3	0
5	104010061	Galatasaray	D	Fransızca	100/Bedelsiz	454	473	30	30	0
6	108410203	ODTÜ	D	İngilizce	100/Bedelsiz	418	536	90	90	0
7	105511051	İstanbul Teknik	D	İngilizce	100/Bedelsiz	404	453	60	60	0
8	202510201	İstanbul Bilgi	V	İngilizce	100/Bedelsiz	401	451	6	6	0
9	200510322	Bahçeşehir	V	İngilizce	100/Bedelsiz	394	436	8	8	0
10	207210013	MEF	V	İngilizce	100/Bedelsiz	374	381	2	2	0
11	203710108	Kadir Has	V	İngilizce	100/Bedelsiz	373	386	5	5	0
12	206110371	Yeditepe	V	İngilizce	100/Bedelsiz	367	409	5	5	0
13	203510261	İzmir Ekonomi	V	İngilizce	100/Bedelsiz	360	381	2	2	0
14	110110507	Yıldız Teknik	D	İngilizce	100/Bedelsiz	359	399	50	50	0
15	208610069	İbn Haldun	V	İngilizce	100/Bedelsiz	358	427	10	10	0
16	203310933	İstanbul Şehir	V	İngilizce	100/Bedelsiz	356	390	3	3	0
17	206010133	Yaşar	V	İngilizce	100/Bedelsiz	349	353	3	3	0
18	104810414	Hacettepe	D	İngilizce	100/Bedelsiz	348	406	100	100	0
19	202210213	İstanbul 29 Mayıs	V	İngilizce	100/Bedelsiz	347	366	3	3	0

Tablo 3: Yabancı Dille Eğitim Veren ve %100 Burs Veren Vakıf Üniversiteleri ve Bedelsiz Devlet Üniversitelerindeki İktisat Bölümlerinin Taban Puanlara Göre Sıralaması (2018, A) (Devamı)

Sıra	Kodu	Üniversite	Vakıf / Devlet	Dil	Burs (%)	Taban	Tavan	Kontenjan	Dolan	Fark
20	107210386	Marmara	D	İngilizce	100/Bedelsiz	347	403	75	76	-1
21	203410562	İstanbul Ticaret	V	İngilizce	100/Bedelsiz	344	362	4	4	0
22	109610173	Türk Alman	D	Almanca	100/Bedelsiz	340	402	40	40	0
23	200612308	Başkent	V	İngilizce	100/Bedelsiz	339	344	2	2	0
24	105610546	İstanbul	D	İngilizce	100/Bedelsiz	332	376	165	169	-4
25	202010278	Işık	V	İngilizce	100/Bedelsiz	330	341	2	2	0
26	201110102	Çankaya	V	İngilizce	100/Bedelsiz	314	335	5	5	0
27	200710162	Beykent	V	İngilizce	100/Bedelsiz	313	336	5	5	0
28	200210167	Atılım	V	İngilizce	100/Bedelsiz	313	334	4	4	0
29	103110381	Dokuz Eylül	D	İngilizce	100/Bedelsiz	309	353	80	82	-2
30	208450765	İstinye	V	İngilizce	100/Bedelsiz	301	308	3	3	0
31	110010077	Yıldırım Beyazıt	D	İngilizce	100/Bedelsiz	296	351	60	61	-1
32	201211011	Doğuş	V	İngilizce	100/Bedelsiz	295	304	5	5	0
33	202910463	Altınbaş	V	İngilizce	100/Bedelsiz	294	326	5	5	0
34	101010282	Anadolu	D	İngilizce	100/Bedelsiz	290	354	90	93	-3
35	110910086	Ankara Sosyal Bilimler	D	İngilizce	100/Bedelsiz	290	335	40	41	-1
36	206410059	Antalya Bilim	V	İngilizce	100/Bedelsiz	284	371	5	5	0
37	204510328	Nişantaşı	V	İngilizce	100/Bedelsiz	281	302	3	3	0

Tablo 3: Yabancı Dille Eğitim Veren ve %100 Burs Veren Vakıf Üniversiteleri ve Bedelsiz Devlet Üniversitelerindeki İktisat Bölümlerinin Taban Puanlara Göre Sıralaması (2018, A)

Sıra	Kodu	Üniversite	Vakıf / Devlet	Dil	Burs (%)	Taban	Tavan	Kontenjan	Dolan	Fark	
39	102910597	Çukurova	D	İngilizce	100/Bedelsiz	258	294	50	52	-2	
40	102910597	Çukurova	D	İngilizce	100/Bedelsiz	258	294	50	52	-2	
41	107610567	Muğla Sıtkı Koçman	D	İngilizce	100/Bedelsiz	238	290	60	62	-2	
Toplam									1329	1349	-20
Doluluk Oranı									%100		

Not (1): Sabancı Üniversitesi "Sanat ve Sosyal Bilimler Programları"na, TED Üniversitesi "İktisadi ve İdari Bilimler Programları"na öğrenci kabul ettiklerinden bu okulların iktisat bölümleri değerlendirilmeye alınmadı. (Sabancı Tam Burslu: 473; %50 Burslu: 380; %25 Burslu: 275; Tam Bursuz: 267. TED Tam Burslu: 354; %75 Burslu: 295; %50 Burslu: 224.)

Not (2): Sadece "İktisat" ve "ekonomi" bölümleri (tarım ekonomisi, ekonometri, finans ve ekonomi dışında bırakıldı.)

Not (3): Türkiye dışındaki üniversitelerin (Bakü, Saraybosna, Girne, ODTÜ Kıbrıs gibi) iktisat ve ekonomi bölümleri ile 9 Eylül Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesi'nin SUNY İktisat Bölümü ile yaptığı Uluslararası Ortak Lisans Programı anlaşmaları dışarıda bırakıldı.

Not (4): Açık öğretim ve ikinci öğretimler dışında bırakıldı.

Kaynak: ÖSYM, "TABLO-4 Merkezi Yerleştirme İle Öğrenci Alan Yükseköğretim Lisans Programları" (2016 Yılı) osym.gov.tr [Erişim Tarihi: Ağustos 2018].

Tablo 4: Yabancı Dille Eğitim Veren ve %100 Burs Vermeyen Vakıf Üniversitelerindeki İktisat Bölümlerinin Taban Puanlara Göre Sıralaması (2018, B)

Sıra	Kodu	Üniversite	Vakıf / Devlet	Dil	Burs (%)	Taban	Tavan	Kontenjan	Dolan	Fark
1	203910266	Koç	V	İngilizce	0	264	482	83	83	0
2	203910284	Koç	V	İngilizce	50	444	477	10	10	0
3	203910584	Koç	V	İngilizce	25	414	437	5	5	0
4	202110647	Bilkent	V	İngilizce	50	330	426	80	80	0
5	203310942	İstanbul Şehir	V	İngilizce	75	313	314	2	2	0
6	207210022	MEF	V	İngilizce	75	283	346	10	10	0
7	203510516	İzmir Ekonomi	V	İngilizce	50	272	311	10	10	0
8	204810343	Özyeğin	V	İngilizce	50	252	357	29	29	0
9	200612292	Başkent	V	İngilizce	0	235	235	2	1	1
10	203310951	İstanbul Şehir	V	İngilizce	50	234	263	25	2	23
11	200211332	Atılım	V	İngilizce	75	233	289	26	26	0
12	202110198	Bilkent	V	İngilizce	0	231	330	50	50	0
13	202210222	İstanbul 29 Mayıs	V	İngilizce	50	229	303	17	6	11
14	203410571	İstanbul Ticaret	V	İngilizce	50	226	269	36	5	31
15	207210031	MEF	V	İngilizce	50	226	281	8	8	0
16	200711936	Beykent	V	İngilizce	75	225	259	25	10	15
17	208450766	İstinye	V	İngilizce	50	222	243	27	4	23

Tablo 4: Yabancı Dille Eğitim Veren ve %100 Burs Vermeyen Vakıf Üniversitelerindeki İktisat Bölümlerinin Taban Puanlara Göre Sıralaması (2018, B) (Devamı)

Sıra	Kodu	Üniversite	Vakıf / Devlet	Dil	Burs (%)	Taban	Tavan	Kontenjan	Dolan	Fark	
18	201211029	Doğuş	V	İngilizce	75	222	281	40	11	29	
19	200210176	Atılım	V	İngilizce	50	221	230	10	4	6	
20	206111184	Yeditepe	V	İngilizce	50	219	308	45	7	38	
21	201110508	Çankaya	V	İngilizce	50	217	285	30	3	27	
22	200710523	Beykent	V	İngilizce	50	205	242	20	2	18	
23	203510252	İzmir Ekonomi	V	İngilizce	0	0	0	3	0	3	
24	206111703	Yeditepe	V	İngilizce	25	0	0	4	0	4	
25	201211038	Doğuş	V	İngilizce	50	0	0	5	0	5	
26	202010312	Işık	V	İngilizce	50	0	0	11	0	11	
Toplam									613	368	245
Doluluk Oranı									%58		

Not (1): Sabancı Üniversitesi "Sanat ve Sosyal Bilimler Programları" na, TED Üniversitesi "İktisadi ve İdari Bilimler Programları" na öğrenci kabul ettiklerinden bu okulların iktisat bölümleri değerlendirilmeye alınmadı. (Sabancı Tam Burslu: 473; %50 Burslu: 380; %25 Burslu: 275; Tam Bursuz: 267. TED Tam Burslu: 354; %75 Burslu: 295; %50 Burslu: 224.)

Not (2): Sadece "İktisat" ve "ekonomi" bölümleri (tarım ekonomisi, ekonometri, finans ve ekonomi dışarda bırakıldı.)

Not (3): Türkiye dışındaki üniversitelerin (Bakü, Saraybosna, Gırne, ODTÜ Kıbrıs gibi) iktisat ve ekonomi bölümleri dışarıda bırakıldı.

Not (4): Açık öğretim ve ikinci öğretimler dışarıda bırakıldı.

Kaynak: ÖSYM, "TABLO-4 Merkezi Yerleştirme İle Öğrenci Alan Yükseköğretim Lisans Programları" (2016 Yılı) osym.gov.tr [Erişim Tarihi: Ağustos 2018].

Tablo 5: Türkçe Eğitim Veren ve %100 Burs Vermeyen Vakıf Üniversitelerindeki İktisat Bölümlerinin Taban Puanlara Göre Sıralaması (2018, C)

Sıra	Kodu	Üniversite	Vakıf / Devlet	Dil	Burs (%)	Taban	Tavan	Kontenjan	Dolan	Fark
1	205410292	TOBB	V	Türkçe	50	293	418	20	20	0
2	203210882	İstanbul Sabahattin Zaim	V	Türkçe	50	235	241	4	2	2
3	203010221	İstanbul Kültür	V	Türkçe	50	232	232	20	1	19
4	200210767	Atılım	V	Türkçe	50	231	232	10	1	9
5	204610169	Nuh Naci Yazgan	V	Türkçe	75	228	265	35	6	29
6	200711927	Beykent	V	Türkçe	75	227	283	15	15	0
7	201610212	Hasan Kalyoncu	V	Türkçe	50	226	349	10	3	7
8	203210873	İstanbul Sabahattin Zaim	V	Türkçe	75	221	278	22	14	8
9	201210994	Doğuş	V	Türkçe	75	219	265	49	27	22
10	205410044	TOBB	V	Türkçe	0	218	249	5	5	0
11	200610303	Başkent	V	Türkçe	50	213	265	26	7	19
12	203010584	İstanbul Kültür	V	Türkçe	75	209	280	34	27	7
13	203410774	İstanbul Ticaret	V	Türkçe	50	208	252	26	12	14

Tablo 5: Türkçe Eğitim Veren ve %100 Burs Vermeyen Vakıf Üniversitelerindeki İktisat Bölümlerinin Taban Puanlara Göre Sıralaması (2018, C) (Devamı)

Sıra	Kodu	Üniversite	Vakıf / Devlet	Dil	Burs (%)	Taban	Tavan	Kontenjan	Dolan	Fark
14	200211341	Atılım	V	Türkçe	75	205	263	21	20	1
15	200710665	Beykent	V	Türkçe	50	204	241	30	3	27
16	201211002	Doğuş	V	Türkçe	50	0	0	5	0	5
17	204610063	Nuh Naci Yazgan	V	Türkçe	50	0	0	5	0	5
						Toplam		337	163	174
						Doluluk Oranı		%48		

Not (1): Sadece “İktisat” ve “Ekonomi” bölümleri (tarım ekonomisi, ekonometri, finans ve ekonomi dışarda bırakıldı.)

Not (2): Türkiye dışındaki üniversitelerin (Bakü, Saraybosna, Gırne, ODTÜ Kıbrıs gibi) iktisat ve ekonomi bölümleri dışarda bırakıldı.

Not (3): Açık öğretim ve ikinci öğretimler dışarda bırakıldı.

Kaynak: ÖSYM, “TABLO-4 Merkezi Yerleştirme İle Öğrenci Alan Yükseköğretim Lisans Programları” (2016 Yılı) osym.gov.tr [Erişim Tarihi: Ağustos 2018].

Tablo 6: Türkçe Eğitim Veren ve %100 Burs Veren Vakıf Üniversiteleri İle Bedelsiz Devlet Üniversitelerindeki İktisat Bölümlerinin Taban Puanlara Göre Sıralaması (2018, Ç)

Sıra	Kodu	Üniversite	Vakıf / Devlet	Dil	Burs (%)	Taban	Tavan	Kontenjan	Dolan	Fark
1	205410053	TOBB	V	Türkçe	100/Bedelsiz	448	466	5	5	0
2	101110712	Ankara	D	Türkçe	100/Bedelsiz	336	411	60	60	0
3	203410765	İstanbul Ticaret	V	Türkçe	100/Bedelsiz	325	341	4	4	0
4	104810405	Hacettepe	D	Türkçe	100/Bedelsiz	321	383	100	100	0
5	110110128	Yıldız Teknik	D	Türkçe	100/Bedelsiz	319	358	105	107	-2
6	200611337	Başkent	V	Türkçe	100/Bedelsiz	306	315	5	5	0
7	105610537	İstanbul	D	Türkçe	100/Bedelsiz	299	406	240	242	-2
8	107210377	Marmara	D	Türkçe	100/Bedelsiz	296	353	160	163	-3
9	200710656	Beykent	V	Türkçe	100/Bedelsiz	290	320	5	5	0
10	203010212	İstanbul Kültür	V	Türkçe	100/Bedelsiz	289	294	6	6	0
11	203210864	İstanbul Sabahattin Zaim	D	Türkçe	100/Bedelsiz	288	310	4	4	0
12	105410054	İstanbul Medeniyet	D	Türkçe	100/Bedelsiz	286	310	50	52	-2
13	103410254	Ege	D	Türkçe	100/Bedelsiz	284	356	100	103	-3
14	200210758	Atılım	V	Türkçe	100/Bedelsiz	282	299	4	4	0
15	111710448	Ankara Hacı Bayram Veli	D	Türkçe	100/Bedelsiz	282	345	160	164	-4

Tablo 6: Türkçe Eğitim Veren ve %100 Burs Veren Vakıf Üniversiteleri İle Bedelsiz Devlet Üniversitelerindeki İktisat Bölümlerinin Taban Puanlara Göre Sıralaması (2018, Ç) (Devamı)

Sıra	Kodu	Üniversite	Vakıf / Devlet	Dil	Burs (%)	Taban	Tavan	Kontenjan	Dolan	Fark
16	201210985	Doğuş	V	Türkçe	100/Bedelsiz	272	285	6	6	0
17	103110336	Dokuz Eylül	D	Türkçe	100/Bedelsiz	270	326	200	204	-4
18	101010273	Anadolu	D	Türkçe	100/Bedelsiz	262	352	180	183	-3
19	204610054	Nuh Naci Yazgan	V	Türkçe	100/Bedelsiz	260	537	5	5	0
20	105210117	İğdır	D	Türkçe	100/Bedelsiz	258	258	40	1	39
21	104410145	Gebze Teknik	D	Türkçe	100/Bedelsiz	251	303	60	62	-2
22	103810135	Osmangazi	D	Türkçe	100/Bedelsiz	251	292	100	102	-2
23	106910197	Kocaeli	D	Türkçe	100/Bedelsiz	250	320	100	103	-3
24	201610203	Hasan Kalyoncu	V	Türkçe	100/Bedelsiz	248	355	10	10	0
25	100710154	Akdeniz	D	Türkçe	100/Bedelsiz	248	309	100	103	-3
26	109710242	Uludağ	D	Türkçe	100/Bedelsiz	245	334	190	195	-5
27	108210295	Ondokuz Mayıs	D	Türkçe	100/Bedelsiz	244	301	70	72	-2
28	104910158	Hakkari	D	Türkçe	100/Bedelsiz	240	240	40	1	39
29	107610567	Muğla Sıtkı Koçman	D	Türkçe	100/Bedelsiz	238	290	60	62	-2
30	108810235	Sakarya	D	Türkçe	100/Bedelsiz	237	293	90	93	-3

Tablo 6: Türkçe Eğitim Veren ve %100 Burs Veren Vakıf Üniversiteleri İle Bedelsiz Devlet Üniversitelerindeki İktisat Bölümlerinin Taban Puanlara Göre Sıralaması (2018, Ç) (Devamı)

Sıra	Kodu	Üniversite	Vakıf / Devlet	Dil	Burs (%)	Taban	Tavan	Kontenjan	Dolan	Fark
31	104210102	Gaziantep	D	Türkçe	100/Bedelsiz	234	313	90	93	-3
32	107810186	Muş Alparslan	D	Türkçe	100/Bedelsiz	234	234	1	1	0
33	102910216	Çukurova	D	Türkçe	100/Bedelsiz	229	340	100	103	-3
34	108610494	Pamukkale	D	Türkçe	100/Bedelsiz	229	322	80	82	-2
35	102110118	Bitlis Eren	D	Türkçe	100/Bedelsiz	229	231	40	2	38
36	109510068	Tunceli	D	Türkçe	100/Bedelsiz	228	248	40	2	38
37	106410236	Kastamonu	D	Türkçe	100/Bedelsiz	228	243	80	5	75
38	103510244	Erciyes	D	Türkçe	100/Bedelsiz	226	295	100	103	-3
39	102010182	Bingöl	D	Türkçe	100/Bedelsiz	226	329	40	9	31
40	100810268	Aksaray	D	Türkçe	100/Bedelsiz	225	269	60	12	48
41	101310191	Artvin Çoruh	D	Türkçe	100/Bedelsiz	225	248	30	2	28
42	109110212	Sinop	D	Türkçe	100/Bedelsiz	225	246	40	2	38
43	100310988	Adnan Menderes	D	Türkçe	100/Bedelsiz	223	303	60	62	-2
44	101810098	Bayburt	D	Türkçe	100/Bedelsiz	223	223	60	2	58
45	105110048	Hitit	D	Türkçe	100/Bedelsiz	223	238	80	9	71
46	103610137	Erzincan	D	Türkçe	100/Bedelsiz	222	279	60	6	54

Tablo 6: Türkçe Eğitim Veren ve %100 Burs Veren Vakıf Üniversiteleri İle Bedelsiz Devlet Üniversitelerindeki İktisat Bölümlerinin Taban Puanlara Göre Sıralaması (2018, Ç) (Devamı)

Sıra	Kodu	Üniversite	Vakıf / Devlet	Dil	Burs (%)	Taban	Tavan	Kontenjan	Dolan	Fark
47	101510408	Balıkesir	D	Türkçe	100/Bedelsiz	220	297	60	62	-2
48	105910173	Kafkas	D	Türkçe	100/Bedelsiz	220	237	40	5	35
49	106710066	Kırklareli	D	Türkçe	100/Bedelsiz	217	281	60	15	45
50	109010161	Siirt	D	Türkçe	100/Bedelsiz	217	253	40	5	35
						Toplam		3420	2808	612
						Doluluk Oranı		%82		

Not (1): Sadece "İktisat" ve "ekonomi" bölümleri (tarım ekonomisi, ekonometri, finans ve ekonomi dışarda bırakıldı.)

Not (2): Türkiye dışındaki üniversitelerin (Bakü, Saraybosna, Girne, ODTÜ Kıbrıs gibi) iktisat ve ekonomi bölümleri ile 9 Eylül Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesi'nin SUNY İktisat Bölümü ile yaptığı Uluslararası Ortak Lisans Programı anlaşmaları dışarıda bırakıldı.

Not (3): Açık öğretim ve ikinci öğretimler dışarıda bırakıldı.

Kaynak: ÖSYM, "TABLO-4 Merkezi Yerleştirme İle Öğrenci Alan Yükseköğretim Lisans Programları" (2018 Yılı) osym.gov.tr [Erişim Tarihi: Ağustos 2018].